

**SELENDİ KAZASI
(DİKEY BOYUTTA BİR YEREL TARİH ÇALIŞMASI)**

Songül ÖZER

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Saim SAVAŞ

Uşak

Mart, 2014

**SELENDİ KAZASI
(DİKEY BOYUTTA BİR YEREL TARİH ÇALIŞMASI)**

Songül ÖZER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tarih Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Saim SAVAŞ

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mart, 2014

**SELENDİ KAZASI
(DİKEY BOYUTTA BİR YEREL TARİH ÇALIŞMASI)**

Songül ATEŞ

Tarih Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mart 2014

Danışman: Prof. Dr. Saim SAVAŞ

ÖZET

Araştırma konumuzu oluşturan Selendi, geçmişte Kütahya Sancağı'nın kazası, ardından Aydın Vilayetine bağlı Kula Kazası'nın Nahiyesi iken bugün Manisa ilinin gelişmekte olan bir ilçesidir.

Osmanlı Devleti'nin yaptığı idari değişikliklerin Selendi Kazası'nda uygulandığı görülmüştür.

Yaptığımız çalışma Selendi Kazası'nda tarım ve hayvancılığın yapıldığını göstermektedir.

Selendi Kazası'nda kayıtlı olan hanelerin büyük çoğunun ziraattçi olduğu ve neredeyse her hanede hayvanın bulunduğu görülmektedir. Devlet, Selendi Kazası'nda vergilerin çoğunu tarımsal ürünlerden almıştır.

Selendi Kazası'nın nüfus durumu ile ilgili arşiv kaynaklarından yararlanılarak çeşitli veriler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. 1831 yılı nüfus kayıtları nüfus hareketliliklerinin Selendi'de meydana geldiğini göstermiştir. Kazaya 37' si misafir, 6'sı muhacir olmak üzere 43 kişi gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Selendi, Tarım, Nüfus, Ekonomi, Yerel tarih*

DISTRICT OF SELENDI
(A VERTICAL DIMENSION HISTORY STUDY)

Songül ATEŞ

History Divisions of The Department

Usak University Institute of Social Sciences, March 2014

Consultant: Prof. Dr. Saim SAVAŞ

ABSTRACT

In past the study subject Selendi was a district of Kütahya, and then was a town of Kula district which was a part of Aydın city. And now it is a developing district of Manisa city.

It can be seen easily that the changes of Ottoman Empire directly influenced Selendi.

This study about Selendi shows that Selendi reflects an example of agriculture and animal husbandry which constitute the basic of economy in Anatolia. In Selendi most of the houses are agriculturalist and almost in every house there is an animal. State collects most of the taxes on agriculture.

By benefiting from archive resources some data are shown about Selendi's population. The population records of 1831 show that the population movement took place in Selendi. In this year 37 guests and 6 immigrants came to the district.

Keywords: *Selendi, Agriculture, Population, Economy, Local History*

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Sosyal Bilimler EnstitüsüTarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Songül Ateş' in "Selendi Kazası Dikey Boyutta Bir Yerel Tarih Çalışması" başlıklı tezi 10.03.2014 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans Tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İmza

Üye (Tez Danışmanı):Prof. Dr. Saim SAVAŞ

Üye : Doç.Dr.Mehmet KARAYAMAN

Üye : Yrd.Doç.Dr. Yüksel ERSAN

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Yerel tarih çalışmaları yirminci yüzyılın ilk yarısından itibaren başlamıştır. Bu çalışmalar sayesinde bölgeler hakkında daha ayrıntılı bilgilerin gün ışığına çıkması sağlanmıştır.

1990'lı yıllarda yerel tarih yazımı dikkat çekmeye başlamıştır. Ülkemizde Ömer Lütfü Barkan, Halil İnalçık, Feridun Emecen, Nejat Göyünç gibi isimler yaptıkları çalışmalarla taşra hakkında önemli bilgiler vermişlerdir.

Türkiye'de yerel tarih çalışmaları daha çok tapu tahrir, şer'iyeye sicilleri, temettuât defterleri üzerine yapılmaktadır. Bu kaynaklarda, sosyal ve ekonomik hayatla ilgili önemli bilgilere ulaşılmaktadır.

İnsanın kendisini ve yakın çevresini tanıması yanında yaşadığı yörenin geçmişini de bilmesi hayli önemlidir.

Bunun bilinebilmesi için yerel tarih çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Biz de bu alana katkıda bulunabilmek için yerel tarih çalışması yapmaya karar verdik.

Çalışmalarımız sırasında her türlü bilgisinibizimle paylaşan ve yönlendiren değerli hocam Prof. Dr. Saim Savaş'a teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca Selendi Belediye Başkanı Sayın Nurullah Savaş Bey'e, belediye çalışanlarının ilgi ve yardımlarına teşekkür ederim. Tez yazım süreci boyunca bana sabreden aileme ve maddi manevi desteğini esirgemeyen sevgili eşime teşekkür ediyorum.

Songül ATEŞ

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Songül ATEŞ

Doğum Yeri ve Tarihi : Aşkale- 1989

Eğitim

Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih
Bölümü (2007/2011)

Lise Öğretimi : Kocaeli Gebze Atatürk Lisesi (2004/2007)

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İletişim

e-posta adresi : ssongulatess@gmail.com

KISALTMALAR

a.g.e: Adı geçen eser

a.g.m: Adı geçen makale

a.g.t: Adı geçen tez

BOA: Başbakanlık Osmanlı Arşivi

NFS. D: Nüfus Defteri

ML.VRD.TMT: Maliye Nezareti Varidat Muhasebesi Defterleri

AE. SAMD: Ali Emiri Tasnifi Belgeleri SultanAhmedEvkâfi

İE AS: İbnülemin Tasnifi Defterleri

HAT: Hatt-ı Humâyun Tasnifi

C.DH: Muallim Cevdet Tasnifi Dâhiliye Nezareti

MAD: Maliyeden Müdevver Defterler Tasnifi

MEB. İA: Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi

TDVİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

TTK: Türk Tarih Kurumu

İÜİF: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi

C.:Cilt

S :Sayı

s: sayfa numarası

vb: ve benzeri

bkz: Bakınız

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Salnamelerde Yer Alan İdarî Görevliler.....	17
Tablo 2: Genel Nüfus Verileri.....	20
Tablo 3: İsim Takip Çizelgesi.....	26
Tablo 4: İsim Verme Geleneği.....	32
Tablo 5: Boy ve Kişi Sayısı.....	34
Tablo 6: Kişi Sakal ve Bıyık Tarifi.....	35
Tablo 7: Engelli ve Hastalığı Olanlar.....	35
Tablo 8: Muhacirler (M.1831/ H.1247).....	37
Tablo 9: Gelen Misafirler, Geldikleri Yerler ve Kalınan Süre.....	38
Tablo 10: Misafir Gelenlerin Yanlarında Kaldıkları Kişiler.....	39
Tablo 11: 1844-1845 Yılı Kayıtları Mesleklerin Genel Durumu.....	40
Tablo 12: 1840 Yılı Nüfus Defterinde Yer Alan Meslekler.....	41
Tablo 15: Ürünlerin Günümüz Ölçülerine Çevirisi.....	49
Tablo 14: Sanayi Ürünleri.....	52
Tablo 16: Hayvan Çeşitleri.....	56
Toblo 18: Binek ve Yük Hayvanları.....	57
Tablo 19: Selendi Kazası Küçükbaş Hayvan Çeşidi.....	58

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: 1831 Yılı Erkek Nüfusunun Yaş Aralıkları	22
Grafik2: 1840(1256) Yılı Erkek Nüfusu Yaş Aralığı	23
Grafik 3: Yaş Aralığı Durumu.....	23
Grafik 4: Erkeklerin Boy Durumu.....	34
Grafik 5: Tahıl Ürünleri.....	52
Grafik 6: Ürün Yetiştirme Durumu	55
Grafik 7: Hayvan Varlığı Yüzdeler Verileri.....	59

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	v
ÖNSÖZ	vi
ÖZGEÇMİŞ	vii
KISALTMALAR	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
GRAFİK LİSTESİ	x
GİRİŞ: Yerel Tarih, Kaynaklar ve Önemi	1
BİRİNCİ BÖLÜM: GENEL HATLARIYLA TARİHİ SÜREÇTE BİR YERLEŞİM BİRİMİ OLARAK SELENDİ	7
I. SELENDİ İLÇESİNİN COĞRAFİ KONUMU VE ADININ ANLAMİ	7
II. OSMANLI ÖNCESİ DÖNEM	8
III. OSMANLI DÖNEMİ.....	9
VI. CUMHURİYET DÖNEMİ	10
İKİNCİ BÖLÜM: İDARİ YAPILANMA	12
I. İMAM	14
II. MUHTAR-I EVVEL - MUHTAR-I SÂNÎ	14
III. VOYVODA.....	16
IV. SALNAMELERE GÖRE SELENDİ'DE İDARİ GÖREVLİLER	17
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: NÜFUS YAPISI VE NÜFUS HAREKETLERİ	18

I.HANE MİKTARLARI VE ERKEK NÜFUS SAYILARI.....	18
II. AİLE İSİM VE UNVANLARI.....	25
III. ŞAHİS İSİMLERİ VE İSİM VERME GELENEĞİ	31
IV. İNSAN TİPOLOJİSİ.....	33
V. NÜFUS HAREKETLERİ	36
VI. MESLEKLER	40
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: İKTİSADÎ YAPI.....	44
I. ARAZİ VARLIĞI.....	44
A. Osmanlıda Arazi Sistemi.....	44
B. Selendi’de Arazi Varlığı	45
1. Ekili Tarla	46
2. Boya Tarlası.....	47
3. Bostan	47
4. Çayır.....	48
5. Ekilmeyen (Gayr-i Mezrû) Tarla	48
C. Selendi Kazasında Yetiştirilen Tahıl Ürünleri	49
1. Buğday (Hinta).....	49
2.Arpa (Şair).....	50
3.Burçak	50
4. Darı.....	50
6. Nohut	51
D. Selendi Kazasında Yetiştirilen Sanayi Ürünleri	52
1. Afyon	53
2. Tütün.....	53
3. Palamut Ağacı.....	54
4. Susam.....	54
II. HAYVAN VARLIĞI	55
A. Büyükbaş hayvanlar	56
B.Binek ve Yük Hayvanları.....	57

C. Küçükbaş Hayvanlar	57
D. Arıcılık	58
BEŞİNCİ BÖLÜM: DİNİ YAPILAR.....	60
I. CAMİ	60
II. ZAVİYE	62
SONUÇ.....	64
KAYNAKÇA	66
EKLER.....	72

GİRİŞ: Yerel Tarih, Kaynaklar ve Önemi

Günümüzde artık büyük hükümdarların yaptıklarının anlatıldığı siyasi tarih yerini kültürel ve sosyolojik tarihe bırakmaktadır. Parçadan bütüne şeklinde ilerleyerek yapılan yerel çalışmalarla çoğunun değil tekil tarihinin bilinmesi önem kazanmaya başlamıştır. Tarih sadece devlet büyüklerinin yaptıklarından ibaret değildir. Halkın nasıl yaşadığı, nelerle meşgul olduğu da bir o kadar önemlidir. Artık geçmişte yaşayan sıradan vatandaşın nasıl giyindiği, hayatını nasıl idame ettirdiği merak konusudur. Bu konularında iyi ve doğru bilinebilmesi aşamasında yerel tarih çalışmaları devreye girmektedir. Geçmişte olan olayları anlayabilmek ve doğru yorumlayabilmek için bu çalışmalar elzemdir.

Tosh'a göre yerel, tarih uzmanlık dalları arasındaki sınırı kaldırdığı için profesyonel tarihçilerin giderek daha fazla uğraştığı bir alan olmuştur. Günümüzde yapılan yerel tarihçiliğin ilk örneklerini Annales tarihçileri yapmıştır, diyerek Le RoyLadurie'nin XV. ve XVI. yüzyıl arasında Languedoc'un kırsal kesim üzerine gerçekleştirdiği çalışmayı örnek göstermektedir.¹

Yerel tarih, sadece devletin merkeziyle ilgilenen tarihçilere, merkezin dışında da çalışma alanlarının varlığını göstermekte ve geleneksel tarihçilerin kurallarını esnetmektedir.²

İngiltere, yerel tarih çalışmalarında ilk sırada yer almaktadır. 1948 yılında Leicester Üniversitesi bünyesinde *İngiltere Yerel Tarih Bölümü* kurulmuştur. Yerel tarih çalışmaları genellemelerin içini doldurur.³

Yerel tarihin Türkiye'deki durumuna bakıldığında 1970'lere kadar uzandığı görülür. Vilayet matbaalarının kurulması, vilayet salnamelerinin yayınlanmaya başlaması yerel tarihe olan ilgiyi artırmıştır.⁴

¹ John Tosh, **Tarihin Peşinde**, (Ankara,Tarih Vakfı Yurt Yayınları,2011),s.107.

²Tosh, **a.g.e.**, s. 108.

³ Erdal Aslan, "Yerel Tarihin Tanımı, Gelişimi ve Değeri",**Tarih Yazımında Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerleşme, Üçüncü Uluslararası Tarih Kongresi**, (İstanbul, Tarih Vakfı, 2000), s.198.

⁴ Aslan, a.g.m., s.199.

Geçmişteki toplulukların yaptığı bir işi, bir tercihi neden yaptığını anlamının yolu yerel tarih çalışmalarından geçer.⁵

Yerel tarih çalışmaları önemli olduğu için bizde böyle bir çalışmanın faydalı olacağını düşündük. Yerel tarih çalışmalarında temettuât ve nüfus defterleri, salnameler, tahrir defterleri, vakıf kayıtları, mezar taşları, şer'îye sicilleri, jurnaller, çeşme ve çeşitli yapı kitabeleri başlıca kaynaklar arasındadır. Aşağıda yerel tarih açısından önem arz eden bazı kaynaklar hakkında kısa bilgiler verilecektir.

Tahrir Defterleri: Osmanlı Devleti'nin XV. ve XVI. yüzyıllarda tımar sistemi uyguladığı bölgelerde, vergi mükelleflerine ait çeşitli bilgileri, bunların yaşadıkları yerlerden toplanması gereken vergileri, bu vergilerin hangi kişi veya kurumların tasarrufunda bulunduğunu tespit eden ve genelde sancak esasına göre tertip edilen resmi belgelerdir.⁶ Osmanlı Devleti, çift-hane denilen üretim tarzı ile toprağı ve toprağın işlenişini sıkı bir denetim altına almıştır. *“Ufak aile tarım birimlerine bölünür ve köylü tasarrufuna verilirdi. Bu birimlerin kaybolmaması, devamlı kontrol edilmesini gerektirirdi. Bu da, zaman zaman yapılan toprak ve köylünün sayımı ile, yani tahrir sistemiyle sağlanırdı.”*⁷

Tahriri yapmakla görevli kişiler, kayıt işlerini tamamladıktan sonra bu tür bilgiler *mufassal* yani ayrıntılı deftere kaydedilirdi. Mufassal defterin başında bir mukaddime ve sancak kanunnamesi bulunurdu. Bir mufassal defterde bulabileceğimiz bilgiler şunlardır: Bir sancakta yer alankasaba ve köyler, mezralar, çiftlikler, değirmenler, çeşitli sınai tesisler, vergi mükellefi erkek nüfus, ekilebilir toprak, vergilendirilen koyun ve kovan sayısı vb.⁸

Demografik veriler, yerleşim biçimleri, tarım ürünleri, fiyatlar ve bu konularda ilerleme, gerileme olduğuyla ilgili arşiv koleksiyonları arasında en zengin

⁵StephenCaunce, **Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi**, Çeviren: Bilmez Bülent Can, Alper Yalçınkaya, (İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2001), s. 105.

⁶ Mehmet Öz, “Tahrir Defterlerindeki Sayısal Veriler”, **Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik**, Derleyenler: Halil İnalçık, Şevket Pamuk, (Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 2000), s. 17.

⁷ Halil İnalçık, “Osmanlı'da İstatistik Metodu Kullanıldı mı?”**Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik**, Derleyenler: Halil İnalçık, Şevket Pamuk, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, (Ankara, 2000), s.3.

⁸ Öz, a.g.m., s.18-19.

istatistik bilgiler mufassal defter-i hakanilerde⁹ bulunmaktadır. XV. Yüzyıl mufassal tahrir defterlerinde “esâmi” (köylerdeki nüfusun kişi adları) yazıldığı gibi köylerin hangi tımara dâhil olduğu da çoğu zaman kayıtlıdır. Bir bölgede nüfus ve gelirmede önemli bir değişme olduğunda ara tahrirler yapılmıştır.¹⁰

İcmal Defterleri:XVI. Asırda mufassal defterlerde yer almayan dirlik sahiplerinin isimlerini ve gelir toplamlarını veren özet defterlerdir. XV. yüzyılda bu bilgiler mufassal defterlerde yer alırdı. Ancak aynı dönemde icmal defterleri de düzenlenmiş tımar sahiplerinin isimleri ve gelirleri buraya yazılmıştır. Zaman ilerledikçe icmal defterlerinin içeriği değişmiş, dirlik sahipleri padişahıtan başlayarak derecesine göre sırayla yazılmış, her dirlik sahibinin gelir sağladığı köyler, bu köylerin toplam gelir rakamı, bu köyden dirlik sahibine düşen pay ve sonuçta dirlik sahibinin toplam geliri verilmiştir.¹¹İki tür icmal defteri mevcuttur. Biri mufassal defterin icmali, diğeri ise tımar icmal defteridir.¹²

Muhasebe Defterleri: Anadolu ve Rumeli bölgelerinin nüfusunu ve gelir kaynaklarını muhasebe için mevcut mufassal defterlerden özetlemek suretiyle yapılmıştır. Defterlerde Anadolu ve Rumeli’de mevcut şehir, kale, pazar yeri, köy, mezraa, yaylak, kışlak, vakıflar, asker, reaya grupları ve avarız gelirleri üzerinde genel bir cetvel elde etmek üzere yapılmıştır. 1527-1528 malî yılında gelir ve giderlerin muhasebesi amacıyla bir icmâl-i muhasebe yapılmıştır.¹³

Şer’iye Sicilleri:Şer’i mahkemelerde tutulan kayıtlar tarih ve sosyoloji açısından önemlidir. Siciller, esas itibari ile toplum hayatının yapısını, yaşantısını, şehir ve kasabalardaki etkili zümreler ile halk tabakalarının oluşturduğu bünyenin işleyişini yansıtmaktadır.¹⁴ Osmanlı hukuku, sosyal hayatı ve ekonomi tarihi araştırmalarında kullanılan en önemli kaynaklardan biri şer’iye sicilleri olmuştur.

⁹ Tahrir Defteri, bakınız s. 2.

¹⁰ İnalçık, a.g.m., s. 6-7.

¹¹ Öz, a.g.m., s. 19.

¹²Mübahat Kütükoğlu, **XV. Ve XVI. Asırlarda İzmir Kazasının Sosyal ve İktisadi Yapısı**, (1. Basım, İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayını, 2000), s. 5.

¹³ İnalçık, a.g.m., s.7.

¹⁴ Mehmet İpşirli, “Sosyal Tarih Kaynağı Olarak Şer’iye Sicilleri”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Araştırma Merkezi, Tarih ve Sosyoloji Semineri** 28-29 Mayıs 1990, (Bildiriler Ayrı Basım, İstanbul, 1991), s. 157.

İçerisinde çok çeşitli belge türü ve olayları barındırması, kronolojik seriler halinde bulunması, araştırmacılarının vazgeçilmez kaynaklarından biri haline getirmiştir. Bu çerçevede Türkiye’de şer’iye sicilleri kullanılarak çok sayıda ve çeşitte bilimsel araştırma yapılmıştır. Örneğin Yunus Uğur, “Mahkeme Kayıtları (Şer’iye Sicilleri): Literatür Değerlendirmesi ve Bibliyografya”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, I/1, (2003), s. 305-344.¹⁵

Avâriz Defterleri: Sözlükte “sonradan meydana gelen, asli ve sabit olanın zıddı” gibi anlamları vardır. Osmanlı maliyesinde, vergi ve bütçe terimi olarak bir birine bağlı manası vardır. Avâriz, Osmanlı bütçesinde düzenli olmayan gelirlerin başındaydı.¹⁶ Avâriz-hânesi, tek ailenin oturduğu ev anlamına gelmeyip, emlâki bulunan, arazi tasarruf eden kişilerden belirli bir nispete göre tanzim edilmiş, sayısı beldeden beldeye değişen, hakiki bir hane olmayıp bir “hane”, bir grubu ifade etmektedir. Bir avâriz-hânesi içinde beldeye göre bazen 2, bazen 5, bazen 10, bazen de 15 hakiki hane bulunabildiği gibi daha fazlasıda bulunabiliyordu.¹⁷ Kökleri klasik döneme kadar giden ve uygulaması XIX. yüzyıl içlerine uzanan avâriz defterleri birer nüfus sayımı niteliğinde olamamasına rağmen nadiren kimi ekonomik etkinliklere dair çok dolaylı ve sınırlı veriler içermektedir. XVI. yüzyıl boyunca yalnızca olağanüstü durumlarda ihtiyaç duyuldukça nakdî, aynı ya da hizmet şeklinde toplanırdı. Daha sonraları avarız yıllık toplanan düzenli bir vergiye dönüştürülmüştür.¹⁸

Nüfus: Arapça nefis kelimesinin çoğulu olan nüfus, nefis: ruh, can, hayat anlamına gelir ve daha çok bir coğrafyada yaşayan insanları ifade eder.¹⁹ Nüfus sayımları, bir toplumu meydana getiren fertlerin sayısı, cinsiyet, yaş, meslek, dil, din ve öğrenim durumlarını ortaya koyduğundan toplumların sosyolojik, ekonomik ve tarihî yönlerini araştırmak, sosyal tarihlerini yazmak için çalışma yapacak olanlar açısından oldukça önemlidir.

¹⁵ Samettin Başol, Mevlüt Çam, “Keşif ve Tamir Belgelerinin Osmanlı İktisat Tarihi Araştırmaları Açısından Önemi (Konya Şer’iye sicillerinden Örneklerle)”, **Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi**, Sayı 27/Bahar, 2010, (Ankara, 2011), s. 3.

¹⁶ Halil Sahillioğlu, “Avâriz”, **TDVİA**, C.4, (İstanbul, 1991), s.108.

¹⁷ Ömer Lütfi Barkan, “Avâriz”, **MEB.İA**, C.2, (İstanbul, 1961), s. 13-15.

¹⁸ Oktay Özel, “Avâriz ve Cizye Defterleri” **Osmanlı Devleti’nde Bilgi ve İstatistik**, Derleyenler: Halil İnalçık, Şevket Pamuk, (Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 2000), s. 35-38.

¹⁹ Nebi Bozkurt, “Nüfus”, **TDVİA**, C. 33, (İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, 2007), s. 293.

Temettuât: Kelime olarak kâr etme, kazanma, fayda, kârlar kazançlar anlamına gelmektedir.²⁰

Temettuât tahrirleri kullanılarak yapılan ilk çalışma, Tevfik Güran'ın "Ondokuzuncu Yüzyıl Ortalarında Ödemiş Kasabası'nın Sosyo-Ekonomik Özellikleri, adlı eseridir. İÜİF, Ord. Prof.Dr. Ömer Lütfi Barkan'a Armağan Özel Sayısı, İstanbul 1985'te basılmıştır. Tevfik Güran bu makalesinde küçük bir Anadolu kasabasının XIX. yüzyıl ortalarında sosyo-ekonomik özelliklerini incelemiştir.

Salnameler: Osmanlı Devleti'nde XIX. yüzyıldayayınlanmaya başlayan yıllıklardır. Osmanlı salnâmeleri üç grupta toplanırdı: "Salnâme-i Aliyye-i Osmaniye" denen devlet yıllıkları, "Salnâme-i Vilayet" denen vilayet yıllıkları ve nezaretlerde yayınlanan "Salnâme-i Nezâret" adlı yıllıklar. Bizim için önemli olan "Salnâme-i Vilayet" adlı salnâmelerdir. Bu salnameler o vilayetin adıyla anılırdı. Vilayet salnâmelerinin ilki 1866 tarihli "Bosna Vilayeti Salnâmesi"dir. Son vilayet salnâmesi ise 1920 yılında yayınlanan "Beyrut Vilayeti Salnâmesi"dir.²¹

Salnamelerin, II. Abdülhamid devrinde çıkanları en mükemmelleridir. Yalnız 1908'den öncekilerde hanedana ve yabancı hanedanlara ait bilgiler alınmamıştır. Bu devlet salnameleri dışında yine resmi nezaret ve vilayet salnameleri de vardı. Ayrıca Seraskerliğin çıkardığı 17 ciltlik Salname-i Askeri, 4 ciltlik Salname-i Nezaret-i Hariciyye, 17 ciltlik Salname-i Bahri, Maarif nezareti salnamesi, ticaret, nafia, maliye nezaretleri salnameleri ve 1916 yılında, heyetin hazırladığı İlmiyye salnameleri önemlidir.²²

Bunların dışında hususi salnameler de, mevcuttur.İlki Ali Suavi Efendi'nin 1871'de yayınladığı Türkiye Salnamesi ve Ebüzziya Tevfik Bey'in yayınladığı Salname-i Ebü'z-Ziyasıdır.²³

²⁰ Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, (24. Baskı, Ankara, Aydın Kitapevi Yayınları, 2007), s. 1073.

²¹<http://www.e-tarih.org/sozluk.php?sd=sozlukdetay&id=335>, Erişim tarihi: (07.12.12)

²²<http://www.e-tarih.org/sozluk.php?sd=sozlukdetay&id=335>, Erişim tarihi: (07.12.12)

²³<http://www.e-tarih.org/sozluk.php?sd=sozlukdetay&id=335>, Erişim tarihi: (07.12.12)

Vakıflar: Vakıflar, hicretin ilk asırlarından itibaren İslam toplumlarının sosyal, kültürel ve iktisadi hayatında önemli bir yer tutmuştur. İslam medeniyetinin diğer müesseseleriyle de iç içe geçmiştir. Yol, köprü yapımı, sulama çalışmaları, hastane yapımı ve fakirlere yardım gibi sosyal yardımlaşma; eğitimcilerin maaşları, öğrencilerin ihtiyaçları, medreselerin kütüphanelerin yapımını teminat altına alan kültürel faaliyetler; camilerin inşası gibi din işleri, Osmanlıda vakıflar vasıtasıyla yürütülmüştür.²⁴ Vakıflar kayıtları belli bir zaman ve mekânda var olan düzenin nasıl işlediğini topluma ne gibi faydalar sağladığıyla ilgili bizlere fikir vermektedir. Ayrıca vakıfların hukuki belgelere dayalı olarak düzenlenmesi kanunlarla ilgili bilgi edinmemizi sağlar.²⁵

²⁴Bahaeddin Yediyıldız, **VIII. Yüzyılda Türkiye’de Vakıf Müessesesi Bir Sosyal Tarih İncelemesi**, (TTK Basımevi, Ankara, 2003), s. 3.

²⁵Yediyıldız, **a.g.e.**, s. 6-18.

BİRİNCİ BÖLÜM: GENEL HATLARIYLA TARİHİ SÜREÇTE BİR YERLEŞİM BİRİMİ OLARAK SELENDİ

I. SELENDİ İLÇESİNİN COĞRAFİ KONUMU VE ADININ ANLAMI

Araştırma konumuzu oluşturan Selendi İlçesi günümüzde Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü'nde, Manisa ili sınırları içinde yer almaktadır. Manisa il merkezine 162 km'dir. İlçeyi, doğu ve güneydoğusunda Uşak İli, güney ve güneybatısında Manisa'nın Kula ilçesi, kuzey ve kuzeybatıda Manisa'nın Demirci ilçesi ve kuzey, kuzeydoğuda Kütahya ilinin Simav ilçesi çevrelemektedir. Selendi göç veren bir yerleşim birimidir. Çevresi dağ ve tepelerle çevrilidir. İlçe merkezi, Selendi Çayı Vadisi'nde kurulmuştur. İlçenin içinden Gediz Nehri'nin en büyük kolu olan Selendi Çayı geçmektedir. Temel ekonomik etkinlik tarım ve hayvancılıktır. Ticaret ve sanayi gelişme aşamasındadır. İlçe turizm açısından önemli bir potansiyele sahip değildir.²⁶

Selendi ilçesi adını antik dönemde bugünkü Karaselendi köyündeki “**Slandos**” harabelerinden almaktadır.

Bir rivayete göre ise Selendi Çayına su indiği zaman halkın söylediği “Sel İndi” sözünün değişikliğe uğrayarak “selendi” haline dönüşmesinden ileri geldiği söylenmektedir.²⁷

Başka bir görüşe göre Hitit-Luwi dilinde “Güzelgeçitli” anlamını taşıyordu. Simav dağından doğan “Astales” (Eskin deresi) Selendi'den geçerek Gediz Çayına

²⁶ Şuayip Türkyılmaz, **Selendi (Manisa) İlçe Merkezinin Coğrafi Etüdü**, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Afyon, 2007), s.2-3.

²⁷ **Cumhuriyetimizin 80. Yılında Fotoğraflarla Salihli**, (Çağlayan Matbaacılık, Salihli, 2004), s.141.

kadar döküldüğü vadi büyük bir olasılıkla eski yol güzergâhı yani geçit güzergâhında olmasından “Selendos” şekliyle Helen diline uyarlanmıştır.²⁸

Bilge Umar ise Selendi ismi ile ilgili şunları yazmaktadır: “Selendi” isminin Türkçe anlamıyla sel-indi’den gelmediğini, topoğrafik yapısından ötürü böyle bir adı aldığını belirtmektedir. Luwi dilinde “güzel-geçit-li” anlamına gelen selendi isimlerinin gerçekten doğal vadilerde kurulu olduklarını açıklamaktadır. Helen ağzında *selinti/selendi* “maydanozlu” anlamına gelen “selinous”a çevrilmiştir.²⁹

Türkiye sınırları içerisinde Selendi adında iki adet yerleşim yeri vardır. Birincisi üzerinde çalıştığımız Manisa-Selendi, diğeri ise Antalya iline bağlı bugünkü adı Gazipaşa olan Selendi ilçesidir. Burası da tıpkı Manisa’nın Selendi ilçesi gibi Hacımusa denen çayın iki yakasına kurulmuştur. Türkiye dışında da benzer yer isimleri olduğu görülmektedir. Girit’te iki adet “SelinosCastelli” adında antik kent, bugünkü Yunanistan’ın Selanik kenti yakınlarında “Selinon” adında bir çiçek mezat şehri, Mora Yarımadası’nda üç tane “Selinous-Selinita”, Atina yakınlarında da “Selinia” adında bir yerleşim yeri vardır. Yunanistan’ın kuzeyinde Arnavut bölgesinde “Selion” adı görülürken Sicilya’da “Selininto” şeklinde yazılmış bir sanat merkezi ve müzesi bulunmaktadır.³⁰

II. OSMANLI ÖNCESİ DÖNEM

Selendi’nin milattan önceki tarihiyle ilgili bilgiler sınırlıdır. Lidya, Pers, Roma ve Bizans devletlerinin hâkimiyetinde kaldığı ve zaman içerisinde şehrin yıkılarak bugünkü yerinde yeniden kurulduğu bilinmektedir. Bundan başka Selendi ilçesinin XI.yüzyılda Türk hâkimiyetine girmesiyle ilgili bilgiler bulunmaktadır.³¹

²⁸ Alaattin Gürnırnak, **Kestane Dağı, Simav, Selendi ve Demirciden Öyküler**, (Simav, 2003), s. 164.

²⁹ Bilge Umar, **Türkiye’deki Tarihsel Adlar**, (İstanbul, İnkılap Kitapevi Yayını, 1993), s. 718.

³⁰ Ali Yıldız, **Dünden Bugüne Gazipaşa Tarihi (Selene- Sallune- Selinus- Selinti- Gazipaşa)**, (2. Basım, Antalya, 2009), s.22.

³¹ Nuri Argaç, **Yörük-Âni Selendi Tarihi**, (İstanbul, 2008), s. 5.

Anadolu beylerinden Germiyanoğulları'nın, Kütahya ve çevresine yerleştirilmeleri ile Selendi bu beyliğin hâkimiyetine girmiştir.³²

III. OSMANLI DÖNEMİ

Yıldırım Bayezid Kosova Savaşı'nın ardından 1390 yılında bütün Germiyân Beyliğini Osmanlı'ya ilhak etmiştir. Böylece Selendi XIV. yüzyılda Osmanlı sınırları içerisine girmiştir.³³

Yıldırım Bayezid, Germiyân hükümdarı II. Yakup'u yakalayıp İpsala'daki kaleye hapsedmiş fakat II.Yakup oradan kaçarak Timur'a sığınmıştır. 1402 Ankara Savaşı'ndan sonra Timur Germiyân topraklarını yeniden II.Yakup'a verdi. Ankara Savaşı sonrası Selendi, Osmanlı hâkimiyetinden çıkmıştır. II.Yakup yerine geçecek erkek evladı olmadığından öldükten sonra topraklarının Osmanlı'ya bırakılmasını vasiyet etmiştir.³⁴ Osmanlı Devleti'nin Germiyân topraklarındaki hâkimiyeti, Osman Çelebi'nin Kütahya Sancak Beyliği'ne gönderilmesiyle fiili hale gelmiştir.³⁵ II. Yakup 1429'da vefat ettikten sonra Germiyân Beyliği ve beyliğin sınırları içinde bulunan Selendi, XV.yüzyılın ilk yarısında ikinci kez Osmanlı topraklarına katılmıştır.³⁶

Muhasebe Defterinde geçen“Evkâf-ı merhum mağfur Sultan Selim Han 'aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân” ifadesinden Selendi Kazası'nın XVI. yüzyılın başlarında Sultan Selim Han vakfı gelirleri içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Selendi'nin,1530 tarihli Anadolu Muhasebe Defterine“Kaza-i Selendi” şeklinde

³² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, (5. Baskı, Ankara, TTK yayınları, 2005), s. 40.

³³Uzunçarşılı, **a.g.e.**, s,47. ; Feridun Emecen, “Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan Fetret Dönemine”, **Türkler**,C.9,(Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 2002), s. 28.

³⁴Uzunçarşılı, **a.g.e.**, s. 48-51.

³⁵ Mustafa Çetin Varlık, “Germiyanoğulları” **TDVİA**, C.14, (İstanbul, 1996), s. 34.

³⁶Uzunçarşılı, **a.g.e.**, s. 48-51.

yazılmış olması, 1530'lu yıllarda Kütahya'ya bağlı bir kaza durumunda olduğunu göstermektedir.³⁷

Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesine baktığımızda XVII. yüzyılda Selendi'nin Kütahya'ya bağlı bir kaza olduğunu görebiliriz. Seyahatnamede Kütahya'dan bahsederken “*evvela paşa sancağı yigirmi dört kadılık yerdir. Evvela kazâ-i Amid, ya'ni Eğrigözkazâsı ve kazâ-i Simav ve kazâ-i Gedüs ve kazâ-i Selinti ve kazâ-i Kula*”³⁸ şeklinde devam ederek diğer kazaları da yazar. Evliya Çelebi, bunların bazılarıyla ilgili birtakım bilgiler vermiş, bazılarının da sadece ismini vermekle yetinmiştir. Görüldüğü üzere Seyahatnamede Selendi Kazâsı *Kazâ-i Selinti* şeklinde kaydedilmiştir.

Selendi, 1676 tarihli avarız kayıtlarında, Kütahya'ya bağlı bir kazadır. XVIII. yüzyılda Vakıflar Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre Selendi kaza olarak görülmektedir.³⁹ Bunu takip eden M.1831/H.1247 tarihli nüfus defteri, M.1855-1845/H.1260 tarihli temettûat defterine göre Selendi yine Kütahya Sancağı'nın kazası durumundadır. Ancak Selendi, 1867 yılı Aydın Vilayeti Salnamesi'nde Saruhan Sancağı, Kula Kazas'ı nahiyesi olarak kaydedilmiştir.⁴⁰

VI. CUMHURİYET DÖNEMİ

Yunanlılar 27 Temmuz 1920 günü Selendi'yi işgal etmişler⁴¹ ve Demirci Caddesi üzerinde Cımıklar'ın Avlusunda konaklamışlardır. Ancak bölgede akıncılar tesirli olduğu için burada rahat edemeyerek, Karşıova'da Müniş Hoca'nın harman yerine taşınmışlardır. Gündüzleri halka zulmetmelerine rağmen akşamları

³⁷ Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, **438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/ 1530) Kütahya, Karahisar-ı Sâhip, Sultan-önü, Hamîd ve Ankara Livâları**, (Ankara, 1993), s. 122.

³⁸ Evliya Çelebi, **Seyahatname**, C.9, (İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2005), s.17.

³⁹ Tuncer Baykara, **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş I Anadolu'nun İdari Taksimatı**, (Ankara, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1988), s. 125.

⁴⁰ BOA. MAD. d. 02498.0080; BOA. NFS. d. 01625; BOA. ML. VRD. TMT. d. 02507; Salname 1867.

⁴¹ Teoman Ergül, **Kurtuluş Savaşı'nda Manisa**, (2.Baskı, Ankara, 2007), s. 272.

konaklarından çıkmamışlardır. Selendi, engebeli bir arazi⁴² olması nedeniyle Yunanlılar burada harekât yapamamışlardır. İbrahim Ethem Akıncı'nın kumandasındaki birlikler zaman zaman Yunanlılara baskın yapmış ve çatışmalar çıkmıştır. Büyük Taarruzdan sonra 5. Kolordu Süvarisine Selendi-Kula istikametinden düşmanın Alaşehir civarında önünü kesmesi emredilir. 5. Kolordu Süvarisi Gaipeler, Sofular, Orhanlar güzergâhından geçerek Selendi'nin Eskin köyüne gece gelmişlerdir. Burada dinlendikten sonra 3 Eylül günü Selendi'ye ulaşmışlar ve düşmandan kurtarmışlardır.⁴³

Selendi, 1954 yılına kadar Kula ilçesine bağlı nahiye iken 01 Haziran 1954'te Manisa'nın ilçelerinden biri haline getirilmiştir.⁴⁴

⁴²Türkyılmaz, **a.g.t.**, s. 2.

⁴³Argaç, **a.g.e.**, s. 149-151.

⁴⁴**Manisa 2000 İl Yıllığı**, (Manisa, Manisa Valiliği Yayını, 2000), s.107-109.; T.C. Resmi Gazete, 10 Mart 1954, s.8654, "*Yeniden (21) Kaza Kurulması Hakkında Kanun*", Kanun no: 6324, Kabul Tarihi: 4.3.1954, s. 8532.

İKİNCİ BÖLÜM: İDARİ YAPILANMA

Osmanlı Devleti, daha beylikken fethedilen yerlerde idari birimler oluşturmuştur. Orhan Gazi döneminde Sultan-önü, Hüdavendigâr-ili, Koca-ili ve Karesi-ili olmak üzere dört sancak bulunmakta idi. XVII. yüzyılın başlarından itibaren gelişmiş şeklini almıştır.⁴⁵

Askeri ve idari birim olan sancaklardan başka Doğu Anadolu’da mahalli aileler tarafından idare edilen ve merkeze karşı sorumlu olan mîr-i mîrânlık ve yurtluk-ocaklık adı verilen birimler mevcuttu. Bunlar her yıl belirli bir vergi verirler ve gerektiğinde askerleriyle savaşa katılırlardı.⁴⁶

Kısaca Osmanlı Devleti’nin yönetim şekli eyalet, sancak ve kaza idaresi prensibine dayanmaktadır.

İdarede sancak temeline dayanan usul Tanzimat’tan sonra vilayet esasına göre düzenlenmiştir.⁴⁷

Aşağıda Selendi Kazası’nın Osmanlı Devleti yönetim düzeni içerisinde ne şekilde yer aldığı işlenecektir. Zamanlakazanın yönetiminde hangi idari birimlerin mevcut olduğunun yanı sıra hangi yöneticilerin bulunduğu anlatılacaktır.

Selendi 438 numaralı Anadolu Muhasebe Defteri kayıtlarında “Kaza-i Güre ve Selendi” şeklinde görünmektedir. 1530 tarihli bu deftere göre Selendi Güre ile birlikte Kütahya’ya bağlı bir kaza merkezidir.⁴⁸

⁴⁵ Mehmet İpşirli, “Anadolu”, **TDVİA**, C.3,(İstanbul, 1991), s. 123.

⁴⁶İpşirli, a.g.m., s. 123. ; İlber Ortaylı, **Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi**, (3.Baskı, Ankara, 2008), s. 2532.

⁴⁷ Ortaylı, **a.g.e.**, s. 251.

⁴⁸**Başbakanlık...**, s. 83, 86, 122; ayrıca bkz. Mustafa Çetin Varlık, “XVI. Yüzyılda Kütahya Sancağı’nda Yerleşme ve Vergi Nüfusu”, **Belleten**, C: L II, Nisan S.202’ dan ayrı basım, 1998, s.156-157.

1676 tarihli Avarız defterinde “Kaza-i Selendi der Liva-i Kütahya” ve “Kaza-i Güre ve Selendi” ifadeleri yer almaktadır ki, bu tarihlerde de Selendi’nin Kütahya’ya bağlı bir kaza merkezi olma vasfının devam ettiği anlaşılmaktadır.⁴⁹

Vakıflar Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre XVIII. yüzyılda kaza hüviyetini sürdürmektedir.⁵⁰ Selendi, XIX. yüzyılın ilk yarısına kadar Kütahya’ya bağlı kaza durumundadır.1625 numaralı nüfus defterinde geçen “Kaza-i Selendi tabi-i Eşme der Liva-i Kütahya – Nefs-i Kasaba-i Selendi” ifadeleri, bu dönemde Selendi’nin bir kaza merkezi olmakla birlikte silsile halinde önce daha merkezi konumda olduğu anlaşılan Eşme Kazasına ve nihayet Kütahya Sancağına bağlı olduğu söylenebilir.⁵¹1844-1845 tarihli temettuat defterindeki; “Aydın Eyaletinde Denizli Kaymakamlığı dahilinde kain Nefs-i Selendi Kazası” ifadeleri ise Tanzimat döneminde gerçekleştirilen yeni idari yapılanmanın bir sonucu olarak Selendi’nin, yine silsile halinde Denizli ve Aydın’a bağlı bir kaza olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.⁵²Ancak Selendi’nin, 1867 yılı Aydın Vilayeti Salnamesinde Saruhan Sancağı, Kula Kazasına bağlı bir nahiye olarak kaydedilmesi, bu tarihlerde yine benzer şekilde silsile halinde Kula Kazası ve Saruhan/(daha sonra Manisa) Sancağına bağlı bir nahiye haline getirilmiş olduğunu göstermektedir.⁵³

Muhtelif arşiv kayıtlarında Selendi ile ilgili olarak geçen karye, nahiye, kasaba ve kaza ifadeleri, bir anlam karışıklığına sebep olmamalıdır. Çünkü genel anlamda Selendi merkezi küçük çaplı bir yerleşim birimidir. Bu bakımdan merkez genellikle köydür; ancak çevresinde bulunan köy ve mezralarla birlikte ve hatta bazen Güre ile birlikte bir kaza bölgesi oluşturulmuş ve kaza merkezi olarak ta Selendi kabul edilmiştir.

⁴⁹BOA. MAD.d . 02498.0080.

⁵⁰ Tuncer Baykara, *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyasına Giriş I Anadolu’nun İddari Taksimatı*, (Ankara, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1988), s. 125.

⁵¹BOA. NFS.d. 01625.

⁵²BOA. ML.VRD.TMT. d.02507.

⁵³Aydın Vilayeti Salnamesi **1303 (1887)**

Selendi Kazası'nın idarecilerine ayrıntılı bakıldığında; imam, muhtar, voyvoda,müdür, naip, tahrirat kâtibi, sandık emini, belediye reisi ve azalar idari görevliler olarak görülmüştür.

I. İMAM

İmamlar, muhtarlık kurumu kurulmadan önce mahalle örgütünde önemli bir konumda bulunmaktaydı. Mahalle sakinlerine salınan vergilerin adaletli bir şekilde paylaşılması ve toplanması işi imamın en önemli görevleri arasındaydı.⁵⁴ Yine klasik dönemde köy idaresi bağlı olunan sancağın kadısına bağlı olarak teşkilatlanmıştır. Burada da imamlar idari etkinliğe sahiptir.⁵⁵

M.1840/H. 1256 tarihli nüfus defteri kayıtlarından öğrendiğimize göre 1840 yılında Selendi Kazası'nın imamı 51 yaşındaki Çiftçi Ahmet'tir. Bu nüfus sayımından dört yıl sonra kaydı tutulan 1844-45 tarihli temettuât defterinde de imam olarak Ahmet ismini takip edebilmekteyiz. Ahmet ismindeki kişinin imamlık görevini devam ettirdiği anlaşılmaktadır.

II. MUHTAR-I EVVEL - MUHTAR-I SÂNÎ

Muhtarlık kurulmadan önce Osmanlı İmparatorluğu'nda köylerde kethüda, ihtiyar bazen de muhtar denilen kimseler bulunmakta, bunlar köyü temsilen bazı

⁵⁴ Kemal Kaya, "Tanzimat'tan Önce Belediye Hizmetleri ve Voyvodalar",<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/>, Erişim tarihi:10.03.2013, s.103

⁵⁵ Ahmet Tabakoğlu, "Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomisi", **Türkler**, C.10,(Ankara, 2002), s. 666.

görevler yapmaktaydılar. Kentlerde ise mahalle düzeyinde aynı görevi imamlar yapmaktaydı.⁵⁶

Muhtarlık, ilk olarak 1829 yılında İstanbul'da kentin güvelliğinin sağlanması ve nüfusun denetim altında tutulması için oluşturulmuştur. İstanbul dışında bu teşkilatın oluşması ise 1833-1836 yılları arasındadır.⁵⁷ Muhtar seçilecek yerlerde halk tarafından denenmiş, iyi huylu ve becerikli olanlardan iki kişi seçilirdi. Bunlardan birincisine “Muhtar-ı evvel”, ikincisine ise “Muhtar-ı sâni” denilirdi. İsimleri kadı defterine yazılır, Darphane'de mühürler kazılır ve muhtarlara gönderilirdi. Muhtar seçilenlere imam kefil olurdu. XIX. yüzyıl reformlarıyla mahalle ve köylerde muhtarlık teşkilatının kurulmaya başlamasıyla, imama göre muhtar idari anlamda daha yetkili bir yönetici olmuştur.⁵⁸

Muhtar, ölen, göçen ve dışarıdan gelenleri deftere kaydederdi. Bunların yanında vergilerin saptanıp dağıtımında halkı temsilen görevlilere yardımcı olurlardı.⁵⁹

Selendi'ye ait M.1831/H.1247 yılı nüfus defterinde Sırma Bıyıkzade Hasan, Selendi Kazası muhtarı olarak kaydedilmiştir.⁶⁰

Kayıtları tutulan temettuâtların sonunda yan yana sırasıyla muhtar-ı evvel, muhtar-ı sâni ve imamın mühürlerinin bulunması bunların on dokuzuncu yüzyılda Selendi Kazası'ndaki idari görevliler olduğunu göstermektedir.⁶¹

Selendi Kazası temettuât defterinin en sonunda yer alan mühürdeki isimlere sırasıyla baktığımızda Muhtar-ı Evvel'in Mehmed Emin, Muhtar-ı Sâni'nin Hasan, imamın ise Ahmed olduğunu görmekteyiz. Muhtar-ı Sâni'ye ait mührün altında rakamla H.1256/M.1840 tarihi yazılıdır.⁶²

⁵⁶ Musa Çadırcı, **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı**, (2. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1997), s. 38

⁵⁷ 1831 yılına ait nüfus defterinde Selendi Kazası'nda muhtar kaydının bulunması, taşrada muhtarlık teşkilatının 1831 yılında mevcut olduğunu göstermektedir.

⁵⁸ Kaya, a.g.m., s. 104.

⁵⁹ Çadırcı, **a.g.e.**, s. 39.

⁶⁰ BOA.NFS, d.01625

⁶¹ BOA. **ML. VRD.TM.**d.02507, s. 25.

⁶² BOA. **ML. VRD.TMT.** d.02507, s. 25.

III. VOYVODA

Voyvoda kelimesi, Slavcada asker anlamına gelen *voin* ile yönetici anlamına gelen *vodac* kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir.⁶³ İlk olarak Eflak ve Boğdan Beyliklerinin yöneticileri için kullanılmıştır. Klasik dönemde Boğdan, Eflak ve Erdel olmak üzere üç voyvodalık bulunuyordu.⁶⁴ Osmanlı İmparatorluğu'nun idari sisteminde meydana gelen değişimler ve malî sıkıntıların sebep olduğu bir takım zorunluluklar nedeniyle iltizam ve malikâne sistemlerinin geniş bir alanda uygulanmaya başlamasının bir sonucu olarak mukataalaşma süreci ivme kazanmış ve taşradaki bazı hazine defterdarlıkları lağvedilerek yerlerine voyvodalık tesis edilmeye başlanmıştır. Voyvodalar genellikle o yöreden şehir veya kasaba halkından seçilirdi. Ayanın yanında, bir de voyvoda olursa, nüfuzları daha da artardı. Voyvodalar, mütesellimlerin altında bulunurlardı. Voyvodalar sınırlı bir gelir mıntıkası ile meşgul olduklarından idare mıntıkları kaza kabul edilmektedir. Önceleri dirlik sahibinin başlıca has, nadiren zeamet adına onun gelirlerini mahallinde toplayan, haklarını onun adına kullanan kişidir.⁶⁵ Voyvodalar, vali ve mutasarrıfların kendi adlarına görevlendirdikleri ve geliri doğrudan hazineye bağlanmış yerlere, hazine yöneticilerince atananlar olmak üzere iki şekilde atanıyordu.⁶⁶ Bunlar devlet ile halk arasında aracılık etmekteydiler.⁶⁷ İşte Osmanlı Devleti'nin uygulamaya koyduğu bu teşekkülün bir örneğini de Selendi Kazası'nda görmekteyiz.

Selendi Kazası'nda M.1831/H.1247 yılı nüfus defterine göre en üst düzey yönetici olarak voyvodayı görmekteyiz. Selendi Kazası'nın Voyvodası İmam oğlu Seyyid İbrahim, biraderi ile müşterek olarak bu görevi beş yıldır yürütmektedir. Selendi Voyvodası'nın iki erkek kardeşi, Seyyid Hüseyin ve Seyyid Ali kayıtlıdır.

⁶³ Cafer Çiftçi, "Bâb-ı Alî'nin Avrupa'ya Çevrilmiş İki Gözü: Eflak ve Boğdan'da Fenerli Voyvodalar (1711- 1821)" **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, C.7, Sayı 26 (Yaz 2010) s.28.

⁶⁴ Orhan Kılıç, "Klasik Dönem Osmanlı Taşra Teşkilatı Beylerbeylikler, Eyaletler, Kaptanlıklar, Voyvodalıklar, Meliklikler", **Türkler**, C.9,(Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 2002), s. 891.

⁶⁵ Baykara, **Anadolu...**, s. 38.

⁶⁶ Çadircı, **a.g.e.**, s. 29.

⁶⁷ Kemal Kaya, "19. Yüzyılda Anadolu'da İç Güvenlik Sorunları ve Voyvodalar", <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/26/196.pdf>, Erişim tarihi: 10.03.2013, s.240.

Maiyetinde toplam 14 erkek bulunmaktadır. Voyvodanın maiyetindeki kişilerin yaşları 18 ile 45 arasındadır. Bunların Selendi’de kaldıkları süreler, iki ayla beş yıl arasında değişmektedir. Voyvodanın kendisinden başka üç kişinin geliş süresi beş yıldır.⁶⁸

IV. SALNAMELERE GÖRE SELENDİ’DE İDARİ GÖREVLİLER

XIX. yüzyılın son çeyreğinde Selendi’de bulunan idari yapıyla ilgili bilgilere salnamelerden ulaşabilmekteyiz. Bu dönemde Selendi Kula Kazası’nın nahiyesi konumundadır. Kaza, kadının *kadılık* mıntıkası anlamındadır.⁶⁹

Nahiye: Yöre, çevre, memleket anlamlarında bir kelime olup, beylerbeylik ve sancak gibi anlamları da vardır. Aslında bir şehrin çevresi anlamında olup bu yönü ile “vilayet” ile eş anlamlı gibidir. Nahiyede daha çok bir coğrafi birlik de sezilmektedir. Osmanlı döneminde coğrafi birlik gösteren yerler “nahiye” olarak toplanmıştır. Doğrudan idari teşkilata ait bir terim manası olmamakla birlikte, TürkiyeSelçukluları’nın “vilayeti” Osmanlı tahrirlerinde “nahiye” ile ifade edilmiştir. Bu yönü ile XVI. yüzyılın sonlarına kadar sancağın alt birimi olarak kabul edilir. Kazanın alt birimi olması XVII. yüzyıldan sonra yaygınlaşmıştır.⁷⁰

Tablo 1: Salnamelerde Yer Alan İdarî Görevliler⁷¹

Görevliler	1302-1303(1886)	1303(1887)	1304(1888)	1306(1890)	1308(1891)	1315
Müdür	Sami Efendi	Osman Efendi	Ali Rıza Efendi	Zeynel Abidin Efendi	Zeynel Abidin Efendi	Fehmi Efendi
Naib	Halil Efendi	Şaban Efendi	Şaban Efendi	Hafız Hüseyin Efendi	Dilik Zade Mustafa Bey	Ahmed Efendi
Tahrirat	Süleyman Efendi	Süleyman	SüleymanEfen	Ali Efendi	...	Mustafa

⁶⁸ BOA. NFS. d. 01625, s. 6.

⁶⁹ Baykara, *Anadolu...*,s. 32.

⁷⁰ Baykara, *Anadolu...*,s. 34.

⁷¹Aydın Vilayet Salnamesi, **1302-1303(1886); 1303(1887); 1304(1888); 1306(1890); 1308(1891); 1315.**

Katibi		Efendi	di			Efendi
Belediye Reisi	–	–	Hacı Şerif Ağa	Hacı Şerif Ağa	Hacı Şerif Ağa	–
Sandık Emni	Mehmet Efendi	–	–	–	–	–
Azalar	Hacı Talip Ağa, Mustafa Ağa, Sadık Ağa, Mustafa Ağa	Hacı Talip Ağa, Mustafa Ağa, Sadık Ağa, Mustafa Ağa	Hacı Talip Ağa, Mustafa Ağa, Sadık Ağa, Mustafa Ağa	Hacı Talip Ağa, Mustafa Ağa, Sadık Ağa, Mustafa Ağa	Hacı Talip Ağa, Mustafa Ağa, Sadık Ağa, Mustafa Ağa	–

Nahiye yönetiminin başında müdür bulunmaktadır. Nahiye de en üst yetkili kişi odur. Müdülden başka nahiye yönetiminde birer tane naip, tahrirat kâtibi, belediye reisi, sandık emini ve dörder tane de aza bulunmaktadır. Yukarıdaki tabloda verilen tarih aralıklarında yöneticilerin zaman zaman değiştiği fakat azaların bu zaman diliminde hep aynı olduğu görülmektedir.⁷²

1886 yıllığında idari yapıda yer alan sandık emininin bu yıllığı takip eden diğer yıllıklarda kaydı görülmemektedir.

Aza olarak idari yapıda yer alan kişilerin hepsine ağa denilmektedir. Ağa kelimesinin çeşitli anlamları vardır. Genel olarak büyük kardeş anlamında kullanılan ağa, aynı zamanda birçok teşkilatın başındaki amirlere, yörelerin idaresinden sorumlu olan kişilere verilen bir unvandır.⁷³ Anadolu’da ağa sözcüğü, XII. yüzyıldan itibaren unvan anlamıyla kullanılmıştır.⁷⁴

Salnamelerde aza olarak yer alanların, yönetici vasıfları, aldıkları sorumluk ve görevlerinden dolayı ağa unvanını kullandıkları anlaşılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: NÜFUS YAPISI VE NÜFUS HAREKETLERİ

I.HANE MİKTARLARI VE ERKEK NÜFUS SAYILARI

⁷²Bakınız, Tablo 1.

⁷³ Faruk Sümer, “Eski Türk Devletlerinde Ağa Unvanı”, **Türk Dünyası Araştırmaları**, S: 33, Ekim, (İstanbul, 1985), s. 58.

⁷⁴Sümer, a.g.m., s. 59.

Osmanlı Devleti sayıma büyük önem vermiştir. Kemankeş Kara Mustafa Paşa'nın sadrazamlığı sıralarında, Sultan İbrahim'e sunduğu bir layihada sayımla ilgili olarak otuz yılda bir memleket tahririnin kanun olduğunu söyler. Osmanlı Devleti'nde nüfus sayımı, toprak yazımı münasebetiyle yapılmıştır. Arşivlerde birçok toprak yazımına dair defter vardır. II. Mahmut devrinde Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ile Rusya'ya karşı savaşa girilen yıllar arasında nüfus sayımı yapılmıştır (1826-1828).⁷⁵

Osmanlı Devleti'nde ilk genel nüfus sayımı M.1831/H.1246 tarihinde II. Mahmut döneminde yapılmıştır. Yeni askerî sistem için ihtiyaç duyulan insan kaynağını ve toplumun ekonomik düzeyini belirlemek amacıyla ilk defa bir sayım yapılmıştır. Anadolu ve Rumeli'deki toprakların bir bölümünde gerçekleştirilebilen bu sayımda yalnız erkek nüfus tespit edilmiş, din esasına dayalı olarak kabaca etnik özellikler ve iş durumları belirlenmiştir.⁷⁶

Nüfus işleriyle ilgili çalışmaları yürütmek üzere Ceride Nezareti kurulmuştur. 1831 yılından itibaren eyalet ve sancaklarda Defter Nazırlığı nüfus işlerine bakmak üzere oluşturuldu. Bunların başlıca görevleri, yeni doğanları ve başka yerlerden gelenleri günü gününe yazmaktır.⁷⁷ Kaydı tutulan erkek nüfusun sayımı din esasına göre yapılmıştır. Sayımın ardından Anadolu ve Rumeli'de dört milyon civarında erkek nüfusun olduğu tespit edilmiştir.⁷⁸

İncelediğimiz kaynaklarda Selendi Kazası'nda gayrimüslim nüfusun olmadığı görülmüştür.

⁷⁵ Enver Ziya Karal, "Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831", **Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü** (2. Baskı, Ankara, 1997), s. 6-8.

⁷⁶ Yunus KOÇ, "Osmanlı Dönemi", **TDVİA**, C: 33, (İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, 2007), s. 297.

⁷⁷ Çadircı, **a.g.e.**, s. 45.

⁷⁸ Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi, Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri (1789-1856)**, C.5, 5.Basım, (Ankara, TTK Yayınları, 1988), s. 155-156.

Tablo 2: Genel Nüfus Verileri⁷⁹

Yıl	Hane Sayısı	Erkek	Kadın	Toplam
16.yy	30	—	—	—
1676	75	—	—	—
1831	154	276	—	—
1840	130	342	—	—
1844-1845	146	—	—	—
1308 (1891)	—	455	438	893
1314(1896)	—	408	445	903
1315(1897)	—	-	-	937

Yukarıdaki tablo, sırasıyla tahrirdefterleri, avarız defterleri, nüfus defterleri, temettuât defterleri ve salnamelerde bulunan Selendi nüfusu ile ilgili verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır. Tabloda yer alan XVI. yüzyıl tahrir ve 1676 avarız kayıtlarından Selendi'nin hane sayılarına ulaşılmıştır. Nüfus defterlerinde, Selendi'de bulunan hanelerin ve erkeklerin sayıları tesbit edilmiştir. Temettuât defterinde ise hane sayısına ulaşılmıştır. Nüfusla ilgili diğer bir kaynakta salnamelerdir. Selendi nüfusu ile ilgili üç farklı salnamede, erkek, kadın ve toplam nüfus bilgileri açıkça yazılmıştır.

Mustafa Çetin Varlık'ın aktardığına göre tahrir defterinde XVI. yüzyılda Selendi, Güre ile beraber kadılık bölgesi olarak görünmekle beraber, Selendi 30 hanelik bir yerleşim birimidir.⁸⁰Söz konusu 30 hanenin her birinde ortalama 5 kişi bulunduğu varsayılırsa bu tarihlerde Selendi'de yaklaşık 150 kişinin yaşadığı kabul edilebilir.

1676 yılı avarız defteri kayıtlarına baktığımızda Selendi Kazası'ndaki hane sayısı 7,5 olarak karşımıza çıkmaktadır.⁸¹ Avarız hanesinden kasıt tek hane olmayıp bir grubu temsil etmektedir. Bu grup, bölgesine göre 2, 5, 10, bazen 15'ten fazla

⁷⁹16. Yy. için bkz.M. Çetin Varlık, "XVI. Yüzyılda Kütahya Sancağı'nda Yerleşme ve Vergi Nüfusu", **Bellekten**, C. L II, Nisan S.202'dan ayrı basım, 1998, s. 156-157; 1676 tarihli Avarız Defteri için bkz. BOA. **MAD**.d02498.0080; 1831 tarihli Nüfus Defterleri için bkz. BOA. **NFS**. d. 01625; BOA. **NFS**. d. 01626; 1844-1845 tarihli Temettuât Defteri için bkz. BOA. **ML**. **VRD**.**TMT**.d.02507; ayrıca bkz.Aydın Vilayeti Salnameleri **1308 (1891); 1314(1896); 1315(1897)**.

⁸⁰ Varlık, XVI. Yüzyıl..., s. 156.

⁸¹ BOA. **AVARIZ**. **MAD**.d 02498. 00080.

hanenin toplamından bir avarız hanesi meydana gelebiliyordu.⁸²Selendi'nin genel ekonomik yapısı oldukça zayıf olduğundan dolayı bir avarız hanesinin yaklaşık on gerçek haneden oluştuğu varsayılarak bu dönemde Selendi'de 75 gerçek hanenin bulunduğu söylenebilir. Bahis konusu 75 hane 5 ile çarpıldığında 1676'larda Selendi'de yaklaşık 375 kişinin yaşadığı varsayılabilir.

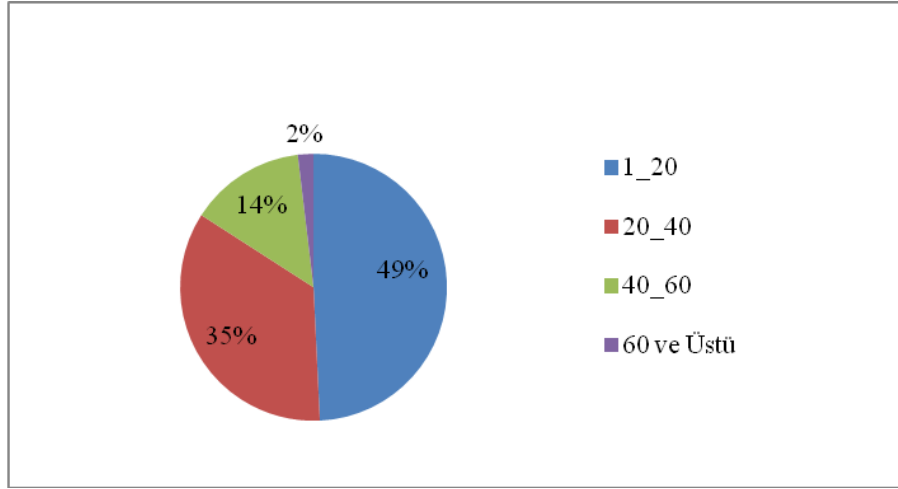
M.1831/H.1247 yılı nüfus sayımına göre Selendi Kaza merkezinde 154 hane mevcuttur. Hanelerde 276 erkek kaydı bulunmaktadır. Bu sayıya nüfus defterinde yer alan 37 misafir, 6 muhacir, 17 de voyvoda ve hizmetindekileri eklersek toplam erkek sayısı 336 olmaktadır. Misafir ve muhacirler konusu nüfus hareketliliği kısmında işlenecektir. Bu bölümde kaza merkezinin kendi nüfusuyla ilgili değerlendirme yapılacaktır. Buna göre 1831'de mevcut gözüken 336 erkek nüfus kadar kadın nüfusun da bulunduğu kabulüyle bu tarihlerde Selendi nüfusunun yaklaşık 672 civarında olduğu tahmin edilebilir.

Selendi Kazası'na ait M.1831/H.1247 yılı nüfus kayıtlarında "**Asker-i Mansurede**" ifadesiyle kaydedilen on kişinin askerde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca askerde olanların yaşları ve fiziki özellikleri ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Bundan ötürü aşağıda yer alan yaş grafiğindeki verilere askerde bulunanlar dâhil değildir.

Grafik 1'de 1831 yılında Selendi Kaza merkezinde bulunan erkeklerin yaş durumu ile ilgili yüzdeler dilimler görülmektedir. Grafiğe bakıldığında Selendi'de 1-20 yaş arasındaki erkeklerin % 49 ile çoğunluğun oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu çoğunluğu %35'le 20-40 yaş arasında olan grup izlemektedir. 60 yaş ve üzerindeki erkekler oldukça azdır ki bunlar yaş grubu içerisinde %2'lik bir dilime sahiptir.⁸³

⁸² Barkan, a.g.m., s. 13-15.

⁸³Bakınız, Grafik 1.

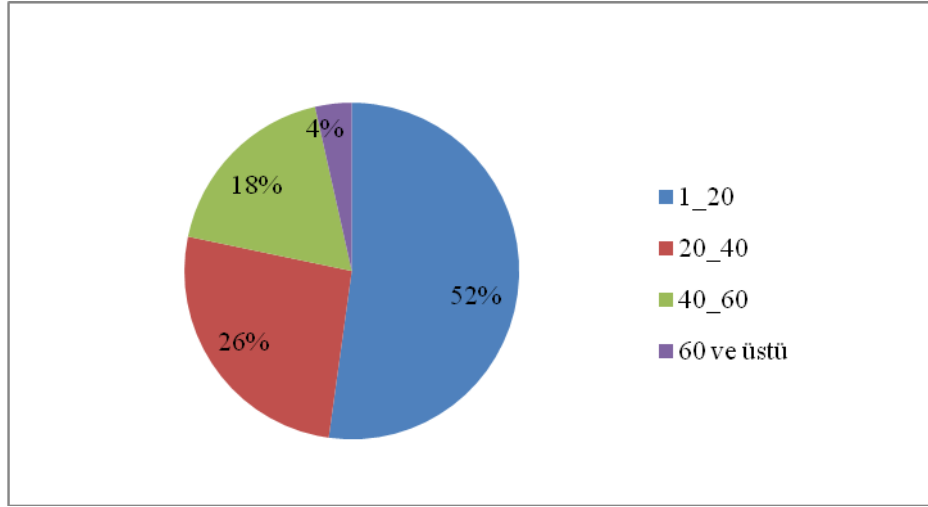
Grafik 1: 1831 Yılı Erkek Nüfusunun Yaş Aralıkları

M.1840/ H.1256 yılında yapılan nüfus sayımına göre Selendi Kazası'nda 130 hanede 342 erkek kaydedilmiştir. M.1840/ H.1256 yılına ait nüfus defterinde misafir ve muhacir kaydı bulunmamaktadır. *“Asker-i Muntazama-i Şahane”* ifadesi ile beş kişi mevcut olduğundan, 1840 yılında Selendi'den beş kişinin askerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna göre 1831'deki usulü takip ederek 1840'larda da Selendi nüfusunun yaklaşık 684 olduğu sonucuna varılabilir. Selendi nüfusu ile ilgili nüfus defterlerinden başka M.1844-1845/ H.1260 yılı temettuât defterinden de yararlanılmıştır. Temettuât defterine 146 hanenin kaydedildiği görülmüştür. Yukarıdaki gibi her hanede beş kişi bulunduğu düşünülürse XIX. yüzyılın ortalarında Selendi nüfusunun 730 civarında olduğu söylenebilir.

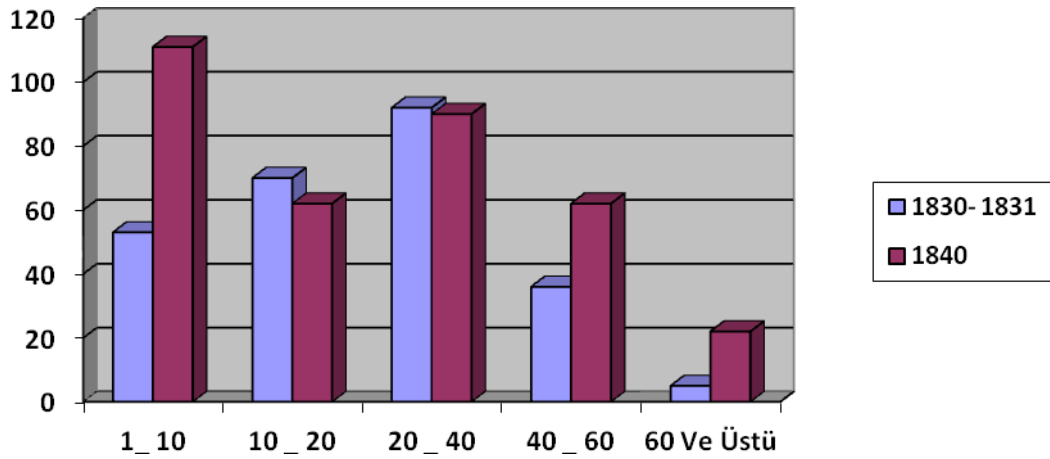
M.1831/H.1247 yılı nüfus sayımından farklı olarak 1840 yılı sayımında askerde olanların yaşı ve fiziki görünüşüyle ilgili (*orta boylu, ter bıyıklı*) gibi bilgiler de yer almıştır.

Aşağıdaki grafikte 1840 yılına ait nüfus defterine kayıtlı erkeklerin %52'sininin 1-20 yaş arasında olduğu görülmektedir. Grafikte görüldüğü gibi 20-40 yaş aralığında olan erkek çoğunluğu %26 ile ikinci sırada yer almaktadır.⁸⁴

⁸⁴Bakınız, Grafik 2.

Grafik 2: 1840(1256) Yılı Erkek Nüfusu Yaş Aralığı

Grafik 3: Yaş Aralığı Durumu

1831 ve 1840 yılı nüfus defterlerinde kayıtlı bulunan erkeklerin yaş durumlarıyla ilgili verileri karşılaştırdığımızda Grafik 3'teki bilgilere ulaşılmıştır.

1 ile 10 yaş arasında olan çocuk sayısı 1840 yılında 1831 yılına göre çok daha fazladır. 1831 yılı sayımında 1-10 yaş arası çocuk sayısı 60 iken, 1840 yılı sayımında bu rakam 111'dir. İki katına yakın bir artış görülmektedir. Ayrıca 10 yaşında olan bütün erkek çocuklar için “*tederrüs*”⁸⁵ ifadesi kullanılmıştır.⁸⁶

⁸⁵Ders alma okuyup öğrenme anlamına gelen bir kelimedir. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, (İstanbul, 2006), s. 956.

10 ile 20 yaş aralığında ise artış görülmemektedir. Bu yaş aralığında bulunanların 1831 yılı sayımındaki toplamı 70, 1840 yılı sayımında ise sayı 67'dir.

20 ile 40 yaş aralığına baktığımızda grafikte de görüldüğü gibi sayılar neredeyse aynıdır. Arada on yıl olmasına rağmen artış gözlenmemiştir. 1831 yılında bu yaş aralığında olanların sayısı 92, 1840 yılında ise 89'dur.

40 ile 60 yaş aralığında bulunanların sayısında 1840 yılında artış görülmektedir. 1831 sayımında bu yaş aralığında 37 kişi bulunurken 1840 yılında bu sayının 62 kişiye çıktığı görülmüştür.

60 yaş ve üstü grupta olanlar incelendiğinde 1831 yılı verilerinde 8 kişi, 1840 yılı sayımında ise bu grupta 17 kişi olduğu görülmüştür.

Selendi Kazası'nın, erkek nüfus yaş ortalaması M.1831/ H.1247 yılı sayımlarına göre 24, M.1840/ H.1256 yılı sayımlarına göre ise 23,9 olarak saptanmıştır.

M.1844 – 1845/ H.1260 yılları temettuât defteri kayıtları hane reisi adıyla tutulmuştur. Bu temettuât defterinde bulunan 146 haneden iki tanesi kadın, geriye kalan 144 hanenin ise erkek ismiyle kaydedildiği görülmüştür. Bu nedenle Selendi Kazası'nda hane sayısı kadar erkek sayısına ulaşılabilir. ⁸⁷

Salnamelere baktığımızda, XIX. yüzyılın son çeyreğinde Selendi ile ilgili hem erkek hem de kadın nüfus sayılarını görmekteyiz. Salnamelerde kadın nüfusunun verilmesi hayli önemlidir. M.1891/ H.1308 yılına ait salname kayıtlarında Selendi Kazası'nın 455'i erkek, 438'i kadın olmak üzere toplam 893 kişi mevcut olduğu görülmektedir. ⁸⁸

M.1896/ H.1314 yılına ait Aydın Vilayet Salnamesi'nde Selendi Nahiyesinin merkezinde “408'i zükûr, 445'i inas olarak 903 toplam” şeklinde kayıt yer almaktadır. ⁸⁹ Bu salnameye göre, XIX. yüzyılın sonlarında Selendi'deki toplam

⁸⁶ BOA. NFS.d. 01625; BOA. NFS.d. 01626.

⁸⁷ BOA. ML.VRD.TMT. d.02507

⁸⁸ Aydın Vilayeti Salnamesi 1308 (1891), s. 586.

⁸⁹ Aydın Vilayeti Salnamesi 1314(1896), s. 436. Yukarıda verilen erkek ve kadın sayıları toplandığında 853 sayısını vermektedir. Buradan anlaşılacağı gibi yıllıklarda bazı rakamsal hataların

nüfus 903 olarak görülmektedir. Bir sonraki yıla ait olan salnamede erkek ve kadın nüfusu verilmeden direktolarak toplam nüfus yazılmıştır. Buna göre 1897 yılında Selendi’de 937 kişi bulunmaktadır.⁹⁰

II. AİLE İSİM VE UNVANLARI

Selendi’de aile unvanlarına, nüfus kayıtlarından ve temettuât defterlerinden ulaşabilmekteyiz. Muhasebe ve avarız kayıtlarında aile unvanlarına rastlanmamaktadır.

Temettuât defterleri hane reisi esasına göre düzenlendiği için hane reisinin mesleği ve unvanı açıkça belirtilmektedir. Bazı hane adlarının birden fazla kullanıldığı görülmüştür ki, “Dilik, Bodur, Çil, Hacı Eyüb, Çakmak, Oruç”tur. Bu durumda ilgili haneler arasında akrabalık bağlarının olduğunu göstermektedir.

Hane isimleri “Ömer oğlu, Osman oğlu” gibi hane reisinin baba adı veya “Gök oğlan oğlu, Kılı Ali oğlu” gibi babanın lakabı ile isimlendirilmektedir. “Kasab oğlu, Terzi oğlu, Sepetçi oğlu” şeklinde icra edilen mesleğe göre, “Kel Halil oğlu, Cüce oğlu, Uzun oğlu ” gibi fiziki görünüşe göre, “Kethüda oğlu, Hacı Mehmed oğlu, Hacı Eyüb oğlu,” şeklinde sosyal durumlarına göre hane isimlerinin verildiğini görmekteyiz. 146 hanelik Selendi Kazası’nda 1844-1845 yılında toplam 10kişi “Hacı” unvanıyla kaydedilmiştir.

Aşağıdaki tabloda nüfus ve temettuât kayıtlarından tespit edilen çeşitli hane isimleri verilmiştir.

olabileceği sezilmektedir. Altı yıl önceki yıllıkta erkek sayısı 455’tir. Altı yıl aradan sonra bu sayının belli oranda artması beklenir. Erkek nüfusu 458 olmalıdır. Çünkü ancak bu şekilde 903 sayısına ulaşılabilir.

⁹⁰Aydın Vilayeti Salnamesi 1315(1897), s.476.

Tablo 3: İsim Takip Çizelgesi

M.1831/ H.1247			M.1840/ H.1256			M.1844-1845/ H.1260	
Aile adı	Hane Sayısı	Erkek Kişi sayısı	Aile adı	Hane sayısı	Erkek Kişi Sayısı	Aile Adı	Hane Sayısı
			Abaş Oğlu	2	8	Abaş Oğlu	1
Abasız Oğlu	2	4					
Abbas Oğlu	1	1					
			Abdülkerim Oğlu	1	1		
Acem Oğlu	1	2				Acımlı Oğlu	1
Ahmed Oğlu	1	2					
Alime Kızı Oğlu	1	1	Alime Kızı Oğlu	1	1		
Aşçı	1	4					
						Ahmedcik Oğlu	1
AşıkKarib Oğlu	1	2					
Ayrancı Oğlu	1	1	Ayrancı Oğlu	1	1	Ayrancı Oğlu	1
Balta Oğlu	1	3	Balta Oğlu	1	3		
			Barutcu Oğlu	1	1		
Baykat Oğlu	1	2	Baykatlı Oğlu	1	1		
Bektaş Oğlu	2	5	Bektaş Oğlu	1	3	Bektâşi Oğlu	1
		5	Belil Oğlu	1	1		-
			Besli Oğlu	1	3	Besli Oğlu	2
Bıyıklı Oğlu	1	1					
Bodur Oğlu	2	2	Bodur Oğlu	1	1	Bodur Oğlu	2
						Bolât Oğlu	1
Boyacı Oğlu	1	2	Boyacı Oğlu	1	2	Boyacı Oğlu	1
Bölük Oğlu	1	1					
Bülbül Oğlu	2	3					
			Burcaklı Oğlu	1	1		
			Cafer Oğlu	2	4		
						Cık Oğlu	1
Cımık Oğlu	3	5	Cımık Oğlu	3	8	Cımık Oğlu	1
						Cuma Oğlu	1
Codurlu Oğlu	2	2				Codurlu Oğlu	1
Cüce kızı Oğlu	3	4					
Cüce Oğlu	1	1	Cüce Oğlu	1	6	Cüce Oğlu	2
Çakal Oğlu	2	5	Çakal Oğlu	1	1		
Çakır Oğlu	1	2				Çakır Oğlu	1
Çakmak Oğlu	2	4	Çakmak Oğlu	2	5	Çakmak Oğlu	2

Çalık Oğlu	1	3	Çalık Oğlu	1	2		
Çamlı Oğlu	1	2		-	-	Çamlı Oğlu	1
Çankal Oğlu	2	4	Çangal Oğlu	1	2		
			Çavdır Oğlu	2	5		
			Çavuş Mehmed Oğlu	1	2		
Çavuş Oğlu	1	1	Çavuş Oğlu	1	1	Çavuş Oğlu	1
				-	-	Çingil Oğlu	1
			Çırak Oğlu	1	3		
			Çiftçi Ahmed Efendi	1	1		
Çil Kızı Oğlu	1	1	Çil Kızı Oğlu	1	3	Çil Kız Oğlu	1
Çil Oğlu	2	3				Çil Oğlu	2
Çömez Oğlu	1	2				Çömez Oğlu	1
Dana Musa Oğlu	3	3	Dana Musa Oğlu	1	1	Dana Musa Oğlu	1
Debici Çakır Oğlu	1	1					
						Dangır Oğlu	1
Değirmenci Oğlu	2	6	Değirmenci Oğlu	1	5	Değirmenci Oğlu	1
						Deli Kafa Oğlu	2
Derici Koca Mehmed	1	1					
Derviş Oğlu	1	7	Derviş Oğlu	1	6	Derviş Oğlu	3
Dilik Oğlu	3	7	Dilik Oğlu	5	16	Dilik Oğlu	6
Donbay Oğlu	1	1	Donbay Oğlu	1	1	Donbay Oğlu	1
Dülger Oğlu	1	3	Dülger Oğlu	1	3	Dülger Hacı Ali Oğlu	1
						Eğri Gözlü Oğlu	1
Elif Oğlu	1	1	Elif Oğlu	1	5	Elif Oğlu	1
						Emir Oğlu	1
						Erkân Oğlu	1
						Eyüb Ağa Oğlu	1
Feraş Kızı Oğlu	2	3	Feraş Oğlu	1	2		
Gürelî Oğlu	2	4	Gök Oğlan Oğlu	2	6	Gök Oğlan Oğlu	2
						Güven Oğlu	1
						Hacerlerli Oğlu	1
Hacı Eyüb	3	5	Hacı Eyüb Oğlu	3	6	Hacı Eyüb Oğlu	3
Hacı Halil Oğlu	1	3					
						Hacı Mehmed Oğlu	3

Hacı Mestan Oğlu	2	3	Hacı Mestan Oğlu	3	10	Hacı Mestan Oğlu	2
Hacı Oğlu	2	3	Hacı Oğlu	7	16	Hacı Oğlu	2
						Hacı Osman Oğlu	1
Hacı Pehlivan Oğlu	2	3				Hacı Pehlivan Oğlu	1
Hacılarlı Oğlu	1	3	Hacılarlı Oğlu	1	2		
Halil Ağa Oğlu	3	6	Halil Ağa Oğlu	2	7	Halil Ağa Oğlu	2
Harul Oğlu	1	3					
						Harcı Oğlu	5
Hatip Oğlu	4	5	Hatib Oğlu	2	10	Hatip Oğlu	1
Hergeleci Oğlu	4	13	Hergeleci Oğlu	3	14	Hergeleci Oğlu	4
						HemişOğlu	1
						Hıran Oğlu	1
						Hüseyin Oğlu	2
						İlik Oğlu	1
			İmam Oğlu	2	6		
Emze Oğlu	1	3	İmze Oğlu	2	3	İmze Oğlu	1
						Kabacak Oğlu	1
Kadı Oğlu	2	2	Kadı Oğlu	2	2		
						Kahr Oğlu	1
Kahveci Oğlu	1	3	Kahveci Oğlu	1	2	Kahveci Oğlu	1
						Kara Ahmed Oğlu	2
Kara Ali Oğlu	1	1				Kara Ali Oğlu	2
			Kahya Oğlu	2	2		
Kara Bacak Oğlu	1	1					
Kara Bekir Oğlu	1	1				Kara Bekir Oğlu	1
						Kara Halil Oğlu	1
						Kara Hasan Oğlu	1
Karaca Hisarlı Oğlu	1	1	Kara Hisarlı Oğlu	1	2	Kara Hisarlı Oğlu	1
Kara Göz Oğlu	1	1					
			Kara Köse Oğlu	2	6		
						Kara Mehmed Oğlu	1
						Kara Mustafa Oğlu	1
Kara Oğlu	1	2	Kara Oğlu	1	3	Kara Oğlu	2
						Karabaş İsa Oğlu	1

			Kara Taşlı Oğlu	1	1		
						Karaş Oğlu	1
Kara Veli Oğlu	2	2					
			Karlak Oğlu	1	1		
Karaşık Oğlu	2	2					
Kasab Kızı Oğlu	1	1	Kasab Kızı Oğlu	1	2		
Kasab Oğlu	4	7	Kasab Oğlu	2	6	Kasab Oğlu	4
Kavalcı Oğlu	1	1	Kavalcı Oğlu	1	3		
Kavlak Oğlu	1	1					
			Kayacık Oğlu	1	3		
Kaykı Oğlu	1	5	Kaykı Oğlu	1	4		
Kazaklı Oğlu	1	3	Kazaklı Oğlu	1	5	Kazaklı Oğlu	1
Kel Ali Oğlu	1	1	Kel Ali Oğlu	1	3		
						Kel Halil Oğlu	1
Keskin Oğlu	1	1					
Kethüda Oğlu	1	3				Kethüdâ Oğlu	2
						Kıllı Ali Oğlu	1
Kır Oğlan Oğlu	1	2					
Koca Bıyık Oğlu	1	1					
						Koca İbrahim Oğlu	1
			Koca Mehmed Oğlu	2	5	Koca Mehmed Oğlu	1
						Kolcu Oğlu	1
						Körün Oğlu	1
Köse Oğlu	1	1	Köse Oğlu	1	3	Köse Oğlu	2
Kula Oğlan Oğlu	3	3				Kula Kazası sakinlerinden Hacı Muş Oğlu	1
						Kulâk Oğlu	1
			Körün Oğlu	3	11		
			Kuru Oğlan Oğlu	1	1	Kuru Oğlu	1
Küçük Ağa Oğlu	1	1					
Küçük Oğlu	1	3					
Kürd Oğlan Oğlu	1	1					
Kürd Oğlu	3	6				Kürd Oğlu	1
			Lâz Oğlu	1	2	Lâz Oğlu	1
Mahmud Ali	1	1					

Oğlu							
			Mehmed Hoca Oğlu	1	2		
			Mehmed Oğlu	1	1		
			Meryem Oğlu	1	2	Meryem Oğlu	1
Mesdan Oğlu	1	3	Mesdan Oğlu	2	3		
						Molla Ömer Oğlu	1
						Müderriş Dablık Oğlu	1
						Müteveffâ Molla Ahmed Zevcesi	1
Oruc Oğlu	3	6	Oruc Oğlu	2	6	Oruc Oğlu	2
Osman Çavuş Oğlu	1	1	Osman Çavuş Oğlu	1	1	Osman Çavuş Oğlu	1
						Osman Oğlu	1
			Ömer Oğlu	1	2	Ömer Oğlu	1
Öksüz Ahmet Oğlu	2	2					
Öksüz Oğlu	1	1					
			Salık Oğlu	1	1		
			Sardal Oğlu	1	3		
						Sarı Ali Oğlu	1
Sarı Kadı Oğlu	1	2	Sarı Kadı Oğlu	2	7	Sarı Kadı Oğlu	2
Sarı Oğlu	1	3	Sarı Osman Oğlu	1	2		
						Selim Oğlu	1
Sebetci Oğlu	1	1	Sepetci Oğlu	1	2	Sepetci Oğlu	2
Semet Oğlu	1	1					
						Seyrek Bıyık Oğlu(?)	1
Sığırcı Oğlu	1	2					
Sırma bıyık zade	1	1	Sırma bıyık Zade	1	2		
Sipahi Oğlu	1	2					
Susuzlu Oğlu	1	2	Susuzlu Oğlu	1	1		
						Soytarı Oğlu	1
Şabhaneli Oğlu	2	2	Şabhaneli Oğlu	1	1	Şabhaneli Oğlu	1
Şamşı Kızı Oğlu	2	3	Şamşı Kızı Oğlu	1	1		
			Şamşı Oğlu	1	2	Şamşı Oğlu	1
Şemet Oğlu	1	1					
Şuşer Oğlu	1	1					

Taluk Oğlu	1	2					
Temürcü Oğlu	2	2	Temürcü Oğlu	2	6	Temürcü Oğlu	2
Terzi Oğlu	2	6	Terzi Oğlu	4	7	Terzi Oğlu	5
Tıngır Oğlu	4	9	Tıngır Oğlu	3	8		
			Tolun Oğlu	1	2	Tolun İsmail Oğlu	1
Topal Oğlu	1	1	Topal Oğlu	1	3	Topal Ömer Oğlu	1
				-	-	Uzun Oğlu	2
			Veli Gaga Oğlu	1	4		
			Veli Oğlu	1	3		
			Yatızlı Oğlu	2	2	Yakanlı Oğlu	2
			Yörük Kızı Oğlu	1	7	Yörük Oğlu	1
Yazıcı Oğlu	1	1					
Yusuf Oğlu	1	1					
			Zadeli Oğlu	1	1		
Toplam	154	276		130	342		146

Toplam durumuna baktığımızda en fazla hane unvanının 1831 yılı nüfus kayıtlarında görmekteyiz. 1831, 1840 yılı nüfus ve 1844-1845 yılı temettuât kayıtlarında birbiri arkasına takip edebildiğimiz hane isimleri sayısı 38'dir. "Kara" ifadesiyle başlayan 15 tane unvan görülmektedir.⁹¹ Erkeklerin en kalabalık olduğu hane Yörük Kızı Oğlu ailesidir. Bir hanede yedi erkek bulunmaktadır. Aynı hanelerden en kalabalık olanları Dilik,(6) Hergeleci, (4) Hatip(4), Kasap(4), Tıngır(4), ve Terzi(4-5) Oğulları aileleridir.

III. ŞAHİS İSİMLERİ VE İSİM VERME GELENEĞİ

Nüfus kayıtları vasıtasıyla kişi isimleri, yaşı, fiziki özelliğinin yanında isim verme geleneğindedir. Selendi'de " *Osman bin Osman, Ali bin Ali, Mehmed bin Mehmed, Halil bin Halil*" şeklinde baba isimlerinin, çocuklarına verildiği görülmektedir. Dedelerinin isimleri de çokça verilmektedir. 1831 yılına ait

⁹¹ BOA. NFS. d. 01625; BOA. NFS.d.01626; BOA. ML. VRD.TMT , d.02507.

nüfus defterinde en çok bulunan erkek isimlerinin başında Mehmed(54) , Mustafa (36),Halil(26), Ahmet(22),Hasan(21), İbrahim(20) gelmektedir.

1840 yılı nüfus kayıtlarında Selendi Kaza merkezi'nde en fazla verilen isimler şu şekildedir: Mehmed(55), Mustafa(50), Ali(30), Halil(24), Hasan(23), Ahmed(22), Hüseyin(22), Osman(22), İbrahim(20).

1844-1845 Temettuât defterinde bulunan isimlere baktığımızda nüfus defterlerinde olduğu gibi burada da Mehmed(32) ismini ilk sırada görmekteyiz. Bu ismi Mustafa(18), Halil(15), Hasan(13), Ali(12) takip etmektedir.

“Mehmed ve Mustafa” isimlerinin daha fazla verilme nedenin peygamber adı olmasından ileri geldiğini söyleyebiliriz. Bu isimlerin dışındaverilen diğer isimlerTablo 4’te görüldüğü gibidir.

Tablo 4: İsim Verme Geleneği

1831		1840		1844-1845	
İsim	Adet	İsim	Adet	İsim	Adet
Abbas	1	Abbas	1	Ahmet	7
Ahmet	22	Abdullah	1	Ali	12
Ali	18	Ahmet	22	Derviş Ali	2
Eyüp	3	Ali	30	Eyüp	2
Halil	26	Cemaleddin	1	Hacı	1
Halim	1	Durmuş Ali	1	Halil	15
Hasan	21	Ebubekir	1	Hasan	13
Himmet	3	Emin	1	Hüseyin	8
Hüseyin	18	Eyüp	4	İbrahim	9
İbrahim	20	Halil	24	İlyas	1
İsmail	9	Hasan	23	İsmail	4
Mahmud	4	Hasan Şükrü	1	Mahmut	2
Mehmed	54	Himmet	2	Mehmed	32
Murat	1	Hürmüs Ali	1	Musa	1
Musa	2	Hüseyin	22	Mustafa	18
Mustafa	36	İbrahim	20	Osman	9
Nasuh	1	İsmail	11	Süleyman	6
Osman	15	Kemaleddin	3		
Ömer	7	Mahmut	3		
Süleyman	11	Mehmed	55		
		Mehmed			
Yusuf	1	Tahir	1		
		Musa	1		
		Mustafa	50		
		Nurettin	3		

		Nurullah	1		
		Osman	22		
		Ömer	8		
		Ramazan	1		
		Süleyman	15		
		Şerif	5		
		Şerif Mustafa	1		
		Şerif Ömer	1		
		Turgut	1		
		Yusuf	1		

Tabloda görüldüğü üzere az da olsa “*Durmuş Ali, Mehmet Tahir, Hasan Şükrü, Hürmüs Ali, Şerif Mustafa, Şerif Ömer*” gibi çift isimler kullanılmıştır. Selendi’de kullanılan isimlere bakıldığında büyük bir kısmının İslami isimler olduğu görülebilmektedir. Özellikle Hz. Hasan’ın soyundan gelenlere “Şerif”⁹² denildiği bilinmektedir. Buradan yola çıkıldığında, Şerif Mustafa ve Şerif Ömer gibi isimlerinin nüfus kayıtlarında yer alması, Selendi’de Hz. Hasan’ın soyundan olan kişilerin bulunduğunu gösterebilir.

“*Mehmed bin Mehmed, Halil bin Halil, Hasan bin Hasan, Mustafa bin Mustafa, Süleyman bin Süleyman, İbrahim bin İbrahim*” şeklinde babalarının isimlerini alanlar incelendiğinde 1831 yılı nüfus sayımında 23 kişinin, 1840 yılı nüfus sayımında 22 kişinin, 1844-1845 yılı temettuât kayıtlarında da 17 kişinin babalarıyla aynı isimleri aldıkları görülmüştür.

IV. İNSAN TİPOLOJİSİ

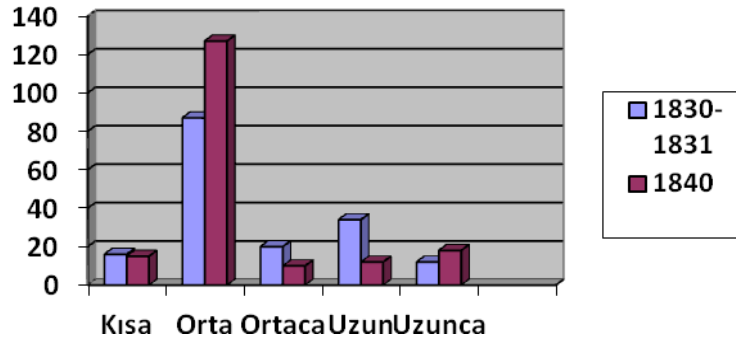
Nüfus kayıtlarında şahısların fiziki durumlarıyla, görünüşleriyle ilgili bir takım bilgiler bulunmaktadır. Bunlar “*uzun boylu, kısa boylu, kısaca boylu, uzunca boylu, kır sakallı, aksakallı, sarı sakallı, kumral, ter bıyıklı, topal, yek çeşm, çil yüzlü, kambur*” şeklinde ifade edilmiştir.

⁹²C. Van Arendonk, “Şerif. Şarîf”, **MEB. İ.A.**, C.11, (İstanbul, 1970), s. 435.

Nüfus kayıtlarında bütün kişilerin boy ve diğer özellikleri verilmemiştir. Tablodaki veriler boy durumları yazılmış kişilerin toplamından elde edilmiştir. Örneğin 1831 yılı sayımında askerde olanların yaş ve fiziki özellikleriyle ilgili bilgi bulunmamaktadır.

Tablo 5: Boy ve Kişi Sayısı

1831		1840	
Boy	Kişi Sayısı	Boy	Kişi Sayısı
Kısa	16	Kısa	15
Orta	87	Orta	127
Ortaca	20	Ortaca	10
Uzun	34	Uzun	12
Uzunca	12	Uzunca	18

Grafik 4: Erkeklerin Boy Durumu

Selendi’de nüfus defterine kayıtlı olan erkeklerin boy durumlarına bakacak olursak, çoğunun orta boylu olduğunu görebiliriz. Kısa ve uzunca boylu olanların sayısı oldukça düşüktür.

Nüfus kayıtlarından elde ettiğimiz bir başka bilgi de erkeklerin görünüşüyle ilgili olan sakal ve bıyıktır. Yaşlılar “ak” ve “kır” sakallı, gençler ise “ter bıyıklı” şeklinde yazılmıştır. Erkeklerin çoğu ter bıyıklı, kara ve sarı sakallıdır.

Tablo 6: Kişi Sakal ve Bıyık Tarifi

1831		1840	
Sakal ve Bıyık Durumu	Kişi Sayısı	Sakal ve Bıyık Durumu	Kişi Sayısı
Ak	18	Ak	11
Kara	24	Kara	32
Kır	18	Kır	35
Kısa	12	Kısa	1
Kumral	15	Kumral	31
Köse	8	Köse	7
Sarı	32	Sarı	14
Ter	21	Sırma	1
		Ter	53
		Şâbb-ı Emred	29

1840 yılı nüfus defterinde 29 tane “Şab-ı emred” şeklinde erkek kaydı bulunmaktadır. Şâbb-ı Emred, henüz sakalı, bıyığı çıkmamış olan genç anlamındadır.⁹³ Yaşları bir ile on üç arasında olanların fiziki yapılarıyla ilgili bilgi verilmemiş sadece yaşları yazılmıştır.

Bunların dışında nüfus defterlerine, kişilerin normal olmayan durumları ile ilgilibilgilerde yazılmıştır. Örneğin, dış görünüşteki farklılıklar ve özür durumlarıyla alakalı şeylerin nüfus defterine kaydedildiği görülmektedir. Selendi Kazası’nda 1 total, 3 tek gözlü, 1 kör, 1 kambur, 3 tane de deli olan erkek kaydı bulunmaktadır.

Tablo 7: Engelli ve Hastalığı Olanlar

1831			1840		
Adı	Fiziki ve Engel Durum	Hane No	Adı	Fiziki ve Engel Durum	Hane No
Mehmed bin Hüseyin	Arec (total)	107	Osman bin Ahmet	Ağma (kör)	88

⁹³Devellioğlu, a.g.e., s.974.

Mehmed bin Ali	Bir ayağı şiş	16	Ali bin Osman, Eyüb bin Halil	Meczip (deli)	65, 108
Yusuf bin Ahmed	Kambur	94	Mustafa bin Mustafa, Hüseyin bin Ahmet, Ali bin Ebubekir	Yekçeşm (tek gözlü)	39, 45, 123
Mehmed bin Mehmed	Mecnun (deli)	136			

XIX. yüzyılın ilk yarısında Selendi Kazası'nda toplam yedi kişinin bedeninde engel bulunmaktadır. Toplam üç erkeğinde mecnun/meczip olarak kayıtlı olduğu görülmektedir.

V. NÜFUS HAREKETLERİ

İnsanlık daha ilk zamanlardan itibaren çeşitli nedenlerle farklı yerlere gidiş-geliş halinde olmuştur. Bu kimi zaman kalıcı olan bir göç, kimi zamanda yapılması gereken bir iş şeklinde tezahür etmiştir.

Geniş Osmanlı Devleti topraklarını düşündüğümüzde de büyük sahadaki nüfusun çeşitliliği ve hareketliliğini tahmin edebiliriz.

Boş bölgelerin ziraata açılması için bir kısım cemaatlerin yaylağa çıkmamak üzere kışlaklarında ziraatla uğraşmaları ve bu yolla devlete gelir sağlamaları için bazı yerlere yerleştirilmişlerdir. XVII. ve XVIII. yüzyılda devletin bozulan ekonomiyi düzeltme çabaları sonucu olarak konar-göçerlerin yerleştirilmesini gerekli görmüş olduğu anlaşılmaktadır.⁹⁴ Örneğin, Boz-ulus Türkmenleri mukataasına tabi Tıraş Cemaati Aydın vilayeti havalisine yerleştirilmiş olup 1719 yılında yerlerini terk ederek Akşehir kazasına kaçtıklarından eski yerlerine sevkedilmeleri için teşebbüs edilmiş, KantemirÇepnisiCemaati ise Selendi kazasında Darı-bükü adlı mevkide iskân olunmuştur. Yine 1743 yılında Aydın Sancağında bulunan Kızılca Burgos derbendinde, derbendci olarak "SendilCemaati" yerleştirilmiştir.⁹⁵ Başka bir

⁹⁴ Yusuf Halaçoğlu, XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi, (3. Baskı, Ankara, 1997), s. 126.

⁹⁵ Halaçoğlu, a.g.e., s. 126.

kaynakta, Selendi Kazası civarında konar göçer halde bulunan Çepni Cemaati'nin iskân edilmesi ve vergilerinin alınması için emir verildiği görülmektedir.⁹⁶

Bu kısımda Selendi nüfus defterlerinde bulunan Selendi Kazası'ndaki muhacir ve misafirlerden bahsedeceğiz. Misafir ve muhacirlerle ilgili kayıtlar, M.1831/ H.1247 yılı nüfus kaydında yer almaktadır. M.1840/ H.1256 yılı kayıtlarında muhacir ve misafir gelenlerle ilgili her hangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Selendi Kazası'nda kayıtlı bulunan muhacirlerin, üçü "hicret" şeklinde toplam altı hane kaydedilmiştir. Bunlar Selendi'ye yakın yerler olan Kula, Saruhan ve Temürcü'den gelmişlerdir.⁹⁷

Tablo 8: Muhacirler (M.1831/ H.1247)

Hane No	Aile Adı	Adı	Aile Bağı	Gelinen Yer	Karyesi	Yıl	
1	Meryem Oğlu	Mehmed bin Hasan	Hasan'ın oğlu	Saruhan Sancağı Temürcü Kazasına Tabii	Bozçalı Çiftliği	4 Senedir	Hicret
2	Çil Oğlu	Kulaksız Osman bin Süleyman	Süleyman'ın oğlu	Temürcü Kazası	Bozçalı Çiftliği	4 Senedir	Hicret
3	Deli Halil Oğlu	Mehmed bin Halil	Halil'in oğlu	Kula Kazası	-	6 Senedir	Hicret
4	Keçici Oğlu	Osman bin Halil	Halil'in oğlu	Kula Kazası	-	4 Senedir	-
5	Çakal Oğlu	Mustafa bin Mustafa	Mustafa'nın oğlu	Kula Kazası	-	7 Senedir	
6	Keçici Oğlu	Hüseyin bin Halil	Halil'in oğlu	Bendehor Kazası	Nebi Köse Karyesi	4 Senedir	-

⁹⁶BOA.CDH. Dosya No:95. Gömlek No:4730 Tarih: 15/B /1152 (Hicri)<http://www.devletarsivleri.gov.tr/katalog/>, Erişim tarihi:10.05.2013.

⁹⁷ BOA.NFS.d.01625.

Muhacirlerin geldikleri yer, kaç yıldır Selendi’de buldukları, aile unvanları ve isimleri açıkça yazılırken yaşları, fiziki görünüşleri ve meslekleri ile ilgili bilgiler bulunmamaktadır.

Selendi’ye ilk gelen Çakal Oğlu Mustafa’dır. Nüfus sayımından yedi yıl önce yani 1824 yılında gelmiştir. Onu bir yıl sonra yani 1825’te gelen Deli Halil Oğlu Mehmet takip etmiştir.

Muhacirlerden Meryem Oğlu Mehmet, Çil Oğlu Osman ve Keçici Oğlu Osman ile Keçici Oğlu Hüseyin, 1827 yılında muhacir olarak Selendi’ye gelmiştir.

Misafir olarak gelenleri incelersek; toplamda 26 hanede 37 kişinin misafir olarak yazıldığını görürüz. Misafirler, Gedüs, Temürçi, Simav ve Selendi’nin köylerinden gelmişlerdir. Misafirlerden bir tanesi medresede bulunmaktadır. Selendi’de misafir olarak kaydedilenlerin, kazada kalma süreleri beş ayla altı yıl arasında değişmektedir.

Tablo 9: Gelen Misafirler, Geldikleri Yerler ve Kalınan Süre

Gelinen Yer	Karyesi	Gelinen Süre
Gedüs	Pazar Karyesi	1,5 Yıl
Gedüs	Pazar Karyesi	1,5 Yıl
Gedüs	Pazar Karyesi	1,5 Yıl
Gedüs	Pazar Karyesi	1,5 Yıl
Gedüs	Pazar Karyesi	1,5 Yıl
Gedüs	Pazar Karyesi	1,5 Yıl
Gedüs	Pazar Karyesi	1,5 Yıl
Gedüs	Çakralı	3 Yıl
Gedüs	Çakralı	3 Yıl
Temürçi Kazası	Kıran Karyesi	1 Yıl
Simavda	Çetle Çay Karyesi	5 Yıl
Simavda	Çetle Çay Karyesi	–
Temürçi Kazası	Bayaklı Karyesi	2 Yıl
Eğri Gözde	Yunça Ağaç karyesi	1,5 Yıl
Gedüs	ŞabhaneOrta Mahallesinden	8 Ay
Selendi Kazası	Kazık Fevkani Karyesi	5 Yıl
Simav’da	Çetle Çay Karyesi	–
Temürçi Kazası	Bağçe karyesi	1 Yıl
Temürçi Kazası	Kaya Işık Karyesi	1 Yıl
Temürçi Kazası	Kaya Işık Karyesi	6 Yıl
Temürçi Kazası	Kışlak Karyesi	5 Yıl

Temürçi Kazası	Kuzuyer? Karyesi	1 Yıl
Temürçi Kazası	Boyacı Karyesi	10 Ay
Gedüs	Pazar Karyesi	8 Ay
Temürçi Kazası	Kaya Işık Karyesi	2 Yıl
-	Kaya Işık Karyesi	5 Ay
Temürçi Kazası	Kaya Işık Karyesi	2 Yıl
-	Kaya Işık Karyesi	-
Gedüs		4 Yıl
Temürçi Kazası		
Selendi Kazası	Kürkcü Karyesi	6 Yıl
Arapgir'de Melik Camii Mahallesi'nde	-	5 Yıl

Misafir olarak Selendi'ye gelenlerin yaşları, fiziki görünüşleri, ne işle meşgul oldukları, ne kadar süredir ve nereden geldikleri nüfus defterine yazılmıştır. Ayrıca misafir olarak nerede kimin yanında kaldıklarında nüfus defterinde mevcuttur.⁹⁸

Selendi'ye gelenlerin çoğu bir kişiye tabidir. Örnekeleyecek olursak; Hüseyin Oğlu Halil bin Mehmet, Küçük Ağa Oğlu Mehmet'e, Hacı Oğlu Ali bin Mustafa, Kolcu Oğlu Hüseyin'e tabidir.

Nüfus kayıtlarından misafirlerin, Selendi'de çiftçilik ve ticaretle meşgul oldukları anlaşılmaktadır. Hudud Oğlu Himmet bin Yusuf ekincilik ile Koca Halim Oğlu Ahmed bin Abdullah, ticaret ile uğraşmışlar ve aileleri ile birlikte Selendi'de bulunmuşlardır. Bunların dışında misafir olarak ailesiyle veya yalnız gelmiş olanlar çeşitli kişilere tabidir.⁹⁹

Tablo 10: Misafir Gelenlerin Yanlarında Kaldıkları Kişiler

İsim ve Unvan	Tabi Olunan Kişi
Emrullah Oğlu Mustafa bin Hüseyin ayaliyle misafir	Tabi-i Hacı Eyüb Oğlu Hüseyin
Çırağ Oğlu Ahmed bin İbrahim	Tabi-i Bektaş Oğlu Hacı Hüseyin
Hacı Oğlu Ali bin Mustafa	Tabi-i Kolcu Oğlu Hüseyin
Alaz Oğlu Hafız Mehmed bin Halil	Tabi-i Ali Şerif
Kel Halil Oğlu Halil bin Ahmed	Tabi-i Sığircı Mehmed Oğlu Mehmed
Uzak Oğlu İbrahim bin Yusuf	Tabi-i Çakmak Oğlu Halil
Hüseyin Oğlu Halil bin Mehmed	Küçük Ağa Oğlu Mehmed'e tabi
Baki Oğlu Hasan bin Halil	Tabi-i Merhum

⁹⁸BOA. NFS. d. 01625.

⁹⁹BOA. NFS. d. 01625.

Hacı Hasan Oğlu Hasan bin Yusuf	Tabi-i Serik Oğlu Ahmed Kahveci Selendi de teehhüldür
İvaz Kızı Oğlu Karındaşı Mustafa bin Ali	Tabi-i Tıngır Oğlu Hasan
İmam Oğlu Mahmud bin İsmail	Tabii Hatib oğlu Hacı İbrahim
Çiçek Oğlu Sarı Mustafa bin Halil	Tabi-i Hatib oğlu Hacı İbrahim
Şaban Oğlu Mustafa bin Hüseyin	Tabi-i Hatib oğlu Hacı İbrahim
Kızıl Deli Oğlu Süleyman bin Veli	Tabi-i Hatib oğlu Hacı İbrahim
Susuzlu Oğlu Ömer bin Osman	Hasan Oğlu Himmet
İvaz Kızı Oğlu Ahmed bin Ali	Tabi-i Hatib oğlu El Hac İbrahim
Bayram Oğlu Seyyid Ahmed bin Ahmed	Tabi-i Sırma Bıyık Oğlu Seyyid Hasan

Evlilikler nedeniyle oluşan akrabalık bağları neticesinde kişiler bir yerden başka bir yere gitmiştir. Hasan bin Yusuf'un Selendi'de evli olduğu kaydı bulunmaktadır. Yine nüfus hareketliliğinin başka bir sebebi de ekonomik. Koca

Misafir olarak gelen kişilerin yaşları 1-60 arasında değişmektedir. Yaşı çok küçük olan çocuklar büyük olasılıkla Selendi'de dünyaya gelmiştir. Çünkü küçük çocukları olanlar aileleri ile gelmiş olanlardır. Örneğin beş yıl önce ailesiyle birlikte ticaret yapmak üzere Selendi'ye gelen Ahmet bin Abdullah'ın 1 yaşında Hüseyin isminde bir oğlu vardır. Dolayısıyla bu kişi Selendi'de doğmuştur.¹⁰⁰

Nüfus hareketliliğinin bir diğer sebebi yönetsel değişikliklerdir. Çünkü bir idareci gittiği yere yalnız değil; etrafındaki yardımcıları ve hizmetlileri ile birlikte gitmektedir. Selendi Kazası voyvodasının kazaya kardeşleri ve kendi tebaasıyla geldiği görülmektedir.¹⁰¹

VI. MESLEKLER

Bu kısımda XIX. yüzyılda Selendi Kazası'ndamevcut olan meslekleri çeşitli gruplara ayırarak inceleyeceğiz. Mesleklerle ilgili bilgilere 1844-1945 yılı temettuât ve 1840 yılı nüfus defterlerinden ulaşabilmekteyiz. Öncelikle daha anlaşılır olması bakımından genel tablolar verilmiştir.

Tablo 11: 1844-1845 Yılı Kayıtları Mesleklerin Genel Durumu

¹⁰⁰BOA. NFS. d. 01625.

¹⁰¹BOA. NFS. d. 01625.

HANE UNVANI	HANE NO	TOPLAM
Aşçı	61	1
Değirmenci	89	1
Erbab-ı Ziraat	2,3,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21, 2,33,36,37,39,40,41,42,43,44,45,46,48,49,50,51, 22,23,24,25,26,27,28,352,53,54,55,56,57,59,60, 62,63,65,66,67,68,70,71,72 ,73,74,75,76,77, 8,79,80,81, 82,83,84,85,86,87,88,90,91,92,93,94,95,96,97,98,99, 100,101,102,103,104,105,106,107,108,109,110,111,112, 113,114,115,116,117,118,119,120,121,122,123,124,125, 126,127,128,129,130,131,132,133,134,135,136,137,138, 139,140,141,142,143,144,145,146	130
Irgat	35	1
Hatip	4	1
Kahveci	21	1
Kasap	34, 38, 69	3
Kethüda	64, 105	2
Müderriş	1	1
Sepetçi	58	1
Terzi	29, 30, 31, 47	4

XIX. yüzyılda büyük çoğunluğu ziraatla geçindiği bilinen Selendi Kazası'nda, 1844-1845 yılı temettuât defterinden edindiğimiz bilgilere göre 1 aşçı, 1 değirmenci, 1 hatip, 1 kahveci, 1 müderriş, 1 sepetçi, 2 kethüda, 3 kasap, 4 terzi, 131 ziraat erbabı olmak üzere toplam 8 çeşit meslek bulunmaktadır. 146 hanelik Selendi de bir tane de ırgat kaydı yer almaktadır.

Tablo 12: 1840 Yılı Nüfus Defterinde Yer Alan Meslekler

1840 (1256) NÜFUS KAYDI		
MESLEK	HANE NO	TOPLAMI
Çiftçi	3, 4, 5, 6,7, 8, 91 0,1 1, 12,1 3, 4, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 114, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 128, 129, 130	113
Irgat	22,25,27,30,34,49,50,76,85,85,104,118,125,18,120,45	16
Hizmetkar	108, 124, 124, 127	4
İmam	2	1
Hatip	4	1
Jurnal	109	1

Katibi		
Muhtar	5	1
Garib Hane	114, 115, 116	3
Berber	25, 41	2
Yapucu	60, 123	2

Bazı hanelerde hem çiftçi hemde ırgat kaydı bulunmaktadır. 104. Hanede de bu örneği görmekteyiz. 109. Hanede ise çiftçi ve jurnal kâtibi bulunmaktadır. ¹⁰²Selendi’deJurnal Kâtipliği görevine 25 kuruş ile Besli Oğlu Ahmet, görevlendirilmiştir. ¹⁰³

M.1844-1845/ H.1260 yılında Selendi’de dört hanenin terzilik ile meşgul olduğu görülürken, Nüfus defterinde terzi kaydı bulunmamaktadır.

Gıda ile ilgili mesleklerden, kahveci, değirmenci, aşçı ve kasabın XIX. yüzyılın ortalarındaSelendi’de mevcut olduğu anlaşılmaktadır.Temettuât defterinde 21. Hane kahveci, 89. Hane değirmenci, 61. Hane aşçı, 34., 38. ve 69. Hanelerin mesleği kasaplıktır. Toplam üç hanenin kasaplık¹⁰⁴mesleğini icra ettiği görülmektedir.

Nüfus defterinde 108, 124 ve 127 nolu hanelerin hizmetkâr, 23 ve 60 nolu hanelerin ise yapucu yani inşaatçı olarak kayıtlı olduğu görülmektedir.

Selendi’de XIX. yüzyılın ortalarında ikisi hatip biri imam olmak üzere üç dini görevli görülmektedir. M.1840/ H.1256 tarihli nüfus defterinde 4. hane hatip, 2. hane ise imam şeklinde kaydedilmiştir. Temttuat defterinde hanelerin mesleklerinin yazıldığı kısımda imam kaydı bulunmamaktadır. Ancak defterin sonunda muhtar-ı evvel ve muhtar-ı sâni ile birlikte imamın da mührü bulunmaktadır.

M.1840/ H.1256 tarihli nüfus defterinde 113 hane mesleği çiftçi olarak kayıtlıdır. Yine Selendi Kazası temettuâtdefterinde kayıtlı bulunan hanelerden, 130

¹⁰² B.O.A. NFS.d. 01626.

¹⁰³ Mehmet Zahit Yıldırım, **Osmanlı Devletinde Jurnal Teşkilatı (1835-1860)**, (1. Baskı, İstanbul, Aky Yayınları, 2012), s. 56.

¹⁰⁴Kasaplık mesleğinin tarihi eskidir. Türklerin konar göçer yaşamında en önemli yere sahip olan hayvanlar ve ona bağlı olarak en çok tüketilen besinlerden olan etten ötürü kasaplık mesleği gelişmiştir.

tanisinin “erbab-ı ziraat” şeklinde yazılmıştır. Bu bilgiler, Selendi'nin bir tarım kazası olduğunu göstermektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: İKTİSADÎ YAPI

I. ARAZİ VARLIĞI

A. Osmanlıda Arazi Sistemi

Osmanlı ekonomisinin kaynaklarını, eski Anadolu uygarlıkları, Türkistan tecrübesi ve İslâm ekonomi anlayışı oluşturmaktadır. Osmanlı, Selçuklular, İlhanlılar, Eyyubiler, Memlûklüler ve Anadolu Beylikleri gibi geçmiş İslâm devletlerinin mirasçısıydı. Bilhassa ikta-tımar, mukataa, fütüvvet, ahilik-esnaf, hisbe-ihtisap gibi kurumlar İslam devletlerinden gelmiştir. Klasik Osmanlı zihniyetinde insan, alıcı değil verici olmalıdır. Bu zihniyetin oluşmasında ahilik teşkilatı etkili olmuştur.¹⁰⁵

Osmanlı toprak düzenine baktığımızda mülk sahipliği bakımından öşri ve haracî, yarı mülk yarı devlet toprağı sayılabilecek arazilere rastlanmaktadır. Miri arazi rejimi Osmanlı toprak siyasetinin temelini teşkil etmektedir. Bunların dışında ayrı bir özellik gösteren vakıf toprakları da bulunmaktadır.¹⁰⁶ “Evkâf-ı merhum mağfur Sultan Selim Han ’aleyhi’r-rahmeti ve’l-gufrân”¹⁰⁷ ifadesinden Selendi Kazası’nın XVI. yüzyılın başlarında Sultan Selim Han vakfı gelirleri içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Osmanlı Devleti topraklarında bölgesine göre farklı düzenlemeler yapılmış; iktisadi, coğrafi farklılık gösteren yerlerde aynı toprak sistemi uygulanmamıştır. Her bölgenin kendi özelliğine göre şekillenen bir yapı oluşturmaya çalışmıştır.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Ahmet Tabakoğlu, “Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomisi”, **Türkler**, C:10, (Ankara, 2002), ss. 653-693.

¹⁰⁶ Mehmet Doğan, **Tarih ve Toplum**, (2. Baskı, Ankara, 1990), s. 121.

¹⁰⁷ **Başbakanlık**..., s. 122.

¹⁰⁸ Mehmet Ali Ünal, **Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi**, (İstanbul, Paradigma Yayıncılık 2012), s. 89.

Devlet, topraktan vasıtasız ve vasıtalı olmak üzere iki türlü gelir sağlamıştır. Bu gelirlerin hazineye kazandırılabilmesi için yapılan tahrirler büyük önem arz etmiştir.¹⁰⁹Bu sebeple Tanzimat Fermanı'ndan sonra devletin gelirlerinin kontrol altında tutulması, vergi konusundahalk arasındaki dengesizliğin bir an önce önüne geçilerek, vergi verecek halkın yeniden tespitine gidilerek halkın ağır yükünü hafifletip devamlı ve düzenli vergi temini için her yerde ahalinin ismi, şöhreti, arazileri, hayvanları; esnafın ve tüccarın ise yıllık gelirlerinin kaydedildiği defterlerin tutulması yoluna gidilmiştir.¹¹⁰Selendi'nin de M.1844-1845/ 1260 yılına ait birtemettuât defteri mevcuttur. Aşağıda Selendi temettuât defterinde bulunan, arazi çeşitleri, hayvan sayıları, ekilen ürünler ve bu ürünlerden alınan vergiler hakkında bilgiler aktarılacaktır.

B. Selendi'de Arazi Varlığı

devletarsivleri.gov.tr adresinden yaptığımız tarama neticesinde belge özetlerinde(*İbrahim'in Kütahya sancağında Selendi Nahiyesinde bulunan tımarı hakkında arzuhali*¹¹¹ve *Kütahya Sancağının Selendi Nahiyesinde kasr-ı yed suretiyle intikal eden tımarın Kenan nam kimseye itasına dair Miralay-ı Kütahya Mehmed imzalı arz*)¹¹²şeklinde geçen ifadelerden Selendi Kazası'nda tımar sisteminin uygulandığı sonucuna varılabilir.

Bilindiği üzere tımar rejimi Osmanlı askeri ve idari yapısının temelidir.¹¹³Tımar rejimi Mısır, Basra, Lahsa, Dehli-i Çarha, Habeş, Yemen, Trablusgarp, Tunus eyaletleri dışında hemen hemen her yerde uygulanmıştır.¹¹⁴Tımar sistemi içinde köylü toprağı işler ve vergiyi sipahiye verirdi.¹¹⁵

¹⁰⁹Rifat Özdemir, “Avârız ve Gerçek- Hâne Sayılarının Demografik Tahminlerde Kullanılması Üzerine Bazı Bilgiler”,**X. Türk Tarih Kongresi'nden Ayrı Basım**, (Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993), s. 1582.

¹¹⁰İsmet Demir, “Temettu Defterlerinin Önemi ve Hazırlanış Sebepleri”**Osmanlı**, Editör: Güler Eren, (Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, , 1999), s.315.

¹¹¹BOA. **AE. SAMD.III**, Dosya no: 26, Gömlek no: 12381, Tarih: 19/Ra/1121

¹¹²BOA. **İE.AS**, Dosya no: 69, Gömlek no: 6244, Tarih: 23/S/1118.

¹¹³ Doğan, **a.g.e.**, s. 121-123.

¹¹⁴ Doğan, **a.g.e.**, s. 121-123.

¹¹⁵ Tabakoğlu, **Klasik...**, s. 666.

Araştırmacılar, araziler hakkında temettuât defterleri sayesinde kimin ne kadar ve ne çeşit bir araziye sahip olduğunu, ne kadar vergi verdiğini, hangi ürünleri yetiştirdiğini, bilebilmektedir. Bizde temettuât defterini kullanarak XIX. yüzyılda Selendi Kazası'ndaki arazilerle ilgili çeşitli verilere ulaştık.¹¹⁶

Hicrî M.1844-1845/ H.1260 yılında Selendi merkezinde bir yılda verilen vergi-yimahsûsa toplam 40648 kuruştur. Toplam âşar ise 2743 kuruştur. Selendi'de hane başına ortalama 278,41 kuruşvergi-yimahsûsa, 18,78 kuruş âşar vergisi düşmektedir.Selendi Kazası temettuât defterine bakıldığında kayıtlı olan 146 haneden 130'nun ziraatla meşgul (erbâb-ı ziraat) olduğu görülmektedir.¹¹⁷ Selendi'de XIX. yüzyılın ilk yarısında toplam arazi 13208 dönümdür. Fakat arazinin 11823 dönümü ekilmiştir.Selendi'deki bu arazilerin tümü ekilmediğinden, toplam arazi, hane başına ortalama 90 dönüm düşerken, ekili arazi, hane başına ortalama 81 dönüm düşmektedir.

1. Ekili Tarla

Arazi çeşitliliğine baktığımızda şunlar karşımıza çıkmaktadır: Ekili tarla, bostan, çayır, gayri mezru tarla (ekilmeyen boş arazi), palamut ağacı, boya tarlası. Tablo 18'de görüleceği gibi bu arazilerin toplamı içerisinde büyük çoğunluğu ekili tarla oluşturmaktadır. Toplam ekili 11823 dönüm tarladan M.1844-1845/H.1260yılında 200215 kuruş elde edilmiştir. M.1845/ H.1261 yılı için tahmini gelir 164001 kuruştur. Hemen her hanenin tarla ektiği görülmüştür.¹¹⁸

Osmanlı'nın kullanılan topraklarının % 90'a yakını ekilirdi.¹¹⁹ Osmanlı'nın genelinde mevcut olan bu durumu Selendi örneğinde de aynen görmekteyiz. Neredeyse her hanenin ekili tarlası bulunmaktadır. 13208 dönüm arazinin, 11823

¹¹⁶Osmanlı para birimi yıllarca akçe iken sonraki dönemlerde değerini kaybedince yerini **kuruş** ve **para** almıştır. XIX. Yüzyılda **kuruş** Osmanlı para birimi olmuştur. Bundan ötürü verilerimizde para birimi kuruş olarak ifade edilmiştir.(Ahmet Tabakoğlu, "Tanzimat Döneminde Anadolu" **Toplu Makaleleri İktisat Tarihi**, (İstanbul, 2005), s. 107.)

¹¹⁷BOA.ML.VRD.TMT. d.02507.

¹¹⁸BOA.ML.VRD.TMT. d.02507.

¹¹⁹ Ünal, a.g.e., s. 99.

dönümü ekili tarladan meydana gelmektedir. Hane başına ortalama 81 dönüm ekili tarla düşmektedir.

Tablo 13: Arazi ve Ağaç Tablosu

Arazi Çeşidi	Dönüm	Hâsılatı
Ekili Tarla	11823	200215
Bostan	16	115
Çayır	340	250
Gayri Mezru Tarla	517	-
Boya Tarlası	247	1000
Palamurt Ağacı	265	3270
Toplam	13208	204850

2. Boya Tarlası

Boya tarlası oldukça azdır. Sadece dört hane boyo tarlasına sahiptir. Dört hanenin toplam 247 dönüm boyo tarlası gözükmekle birlikte bunlardan sadece bir hanenin üç dönümlük boyo tarlasını ektiği anlaşılmaktadır. Bir yılda üç dönüm tarladan 1000 kuruş gelir elde edilmiştir.¹²⁰ Diğer boyo tarlası sahiplerinin hâsılatı kaydı bulunmamaktadır. Diğerleriyle karşılaştırıldığında boyo tarlasının geliri oldukça yüksektir. Ancak buna rağmen boyo tarlasının az miktarda ekildiği görülmektedir ki, bunun nedeni kökboya ziraatının oldukça zahmetli ve masraflı olmasıdır. Boyalık denemelerin beş altı defa hatta daha fazla sürülmesi, topraktaki taşların iyice ayıklanması, bitkiler yeşerdikten sonra da yabancı otların ayıklanıp birkaç kez çapalanması gerekmektedir.¹²¹

3. Bostan

Osmanlı topraklarında hububat ürünlerinin yanında sebze de ekilirdi. Çoğu yerlerde sebze ve meyvelerin isimleri ayrı ayrı yazılmayıp meyve ve sebze ile ilgili ürünler “*öşr-i bostan, öşr-i sebze, öşr-i sebze ve meyve*” şeklinde başlıklar altında kaydedilmiştir. Bu nedenle her bölgede hangi sebze ve meyve çeşidinin bulunduğu tam olarak anlaşılmamaktadır. Ancak sebze ve meyve çeşitlerinin isimleri ile tutulan

¹²⁰BOA.ML.VRD.TMT. d.02507.

¹²¹ Tuncer Baykara, **Osmanlılarda Medeniyet Kavramı ve Ondokuzuncu Yüzyıla Dair Araştırmalar**, (İzmir, 1992), s. 172-173.

kayıtlardan, üretilen sebzelerin başında soğan ve sarımsak geldiği görülmektedir. Bunları fasulye, havuç, bakla ve patates takip etmektedir.¹²²

Selendi Kazası temettuât defterinde bostanda ekilen ürünler hakkında veri bulunmadığı görülmüştür. Sadece bostanın dönümü ve hâsılatı yazılmıştır. Dolayısıyla Selendi'de XIX. yüzyılın ilk yarısında üretilen sebze çeşidi hakkında kesin bilgi sahibi olamıyoruz. Kayıtlarda Selendi'de sadece üç hanenin bostanı olduğu, toplam 16 dönüm bostandan 115 kuruş hâsılat elde edildiği görülmüştür.¹²³

4. Çayır

M.1845/ H.1261 yılında Selendi'de çayırı olan sadece üç hane bulunmaktadır. 340 dönüm çayırın hâsılatı 250 kuruştur.¹²⁴ Diğerleriyle karşılaştırıldığında geliri en az olan çayırdır. Gelirinin düşük olması sebebiyle arazinin çayır olarak kullanımının az olduğu düşünülebilir.

106'ncı ve 143'cü haneler, 100 dönüm, 120'ci hanenin ise 140 dönüm çayıra sahip olduğu görülmüştür.¹²⁵

5. Ekilmeyen (Gayr-i Mezrû) Tarla

Temettuât kayıtlarında Selendi'de ekilmeyen (gayr-i mezzrû') 517 dönüm tarlanın bulunduğu anlaşılmaktadır.¹²⁶ Bu tarlaların sürekli olarak boş tutulduğu düşünülemez. Bu bakımdan bu şekilde kaydedilen tarlaların muhtemelen daha önce ekilip de verimsizlikten dolayı ya da nüfus hareketliliğinden dolayı ziraat yapacak kişi bulunmamasından veya nadasa bırakılma sebebiyle boş kaldığı ve hâsılat elde edilemediği düşünülebilir.

XIX. yüzyılın ortalarında Selendi Kazasındaki arazilere bakıldığında hem tahıl hem de sanayi ürünlerinin yetiştirildiğini görmekteyiz.

¹²² İbrahim Solak, "Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Anadolu'da Meyve ve Sebze Üretimi", **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S.24, (2008), s. 230.

¹²³BOA.ML.VRD.TMT. d.02507.

¹²⁴BOA.ML.VRD.TMT. d.02507.

¹²⁵BOA.ML.VRD.TMT. d.02507.

¹²⁶BOA.ML.VRD.TMT. d.02507.

C. Selendi Kazasında Yetiştirilen Tahıl Ürünleri

Tablo 15: Ürünlerin Günümüz Ölçülerine Çevirisi

Ürünler	Kile- Kuruş	Ödenen Aşar/ Kile	30 ile çarpımı/ kg	Hane Başına Düşen Ortalama Miktar/ kg
Buğday	1209- 12046	120	36270	248,4
Arpa	555- 2795	55,5	16650	114
Burçak	133-683	13,3	3990	27,32
Nohut	98-752	9,8	2940	20,13
Susam	108- 2122	10,8	3240	22,19
Darı	1- 2,5	0,1	30	0,2
Toplam	2104- 18400	209,5	63120	432,24

1. Buğday (Hinta)

İnsanın temel gıdası olmasından dolayı en yaygın tarımı yapılan zirai ürün buğdaydır. XIX. yüzyıl başlarında da bu durum geçerlidir.¹²⁷ Bu nedendir ki Selendi Kazası'nda da en fazla ekilen ürün buğday olmuştur. Grafik: 1'de görüleceği üzere buğdayı sırasıyla arpa, burçak, nohut ve darı izlemektedir. Biri hariç bütün hanelerin buğday ektiği Selendi'de, temettuât defterinden anlaşıldığı kadarıyla M.1844-1845/ H.1260 yılında devlet toplam 1209 kile¹²⁸ buğday (hinta) karşılığında¹²⁹ hane başına ortalama 0,82 kile buğdayı öşür olarak almıştır. Kile ağırlık ölçüsü günümüz ağırlık birimi olan kilograma çevrilerek hesaplanırsa, Selendi'de M.1844-1845/ H.1260 yılında 36270 kg buğday üretildiği ve hane başına ortalama 24,84 kg buğdayın vergi olarak devlete verildiği anlaşılmıştır.

Öşür, Osmanlı Devleti'nde ortalama onda bir oranında, üründen alınan vergidir. XIX. yüzyıl şartlarında bir kişinin ortalama yıllık buğday tüketimi 6 kile

¹²⁷ Tuncer Baykara, **Türk Kültür Tarihine Bakışlar**, (Birinci Basım, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2001), s. 124.

¹²⁸ Kile, hububat ölçmede kullanılan standart olarak 30 litreye eşit ağırlık ölçü birimidir. Fehmi Yılmaz, **Osmanlı Tarih Sözlüğü**, (İstanbul, 2010), s. 350.

¹²⁹BOA.ML.VRD.TMT. d.02507.

(191 kg) olarak hesaplanmıştır.¹³⁰ Buradan 1209 kile buğday, kg olarak hesaplanırsa 36270 kg buğdaya karşılık geldiği ve hane başına düşen buğday üretiminin 248,4 kg olduğu anlaşılır. Selendi’de bir hanede beş kişi yaşadığı kabul edilirsekişi başına 49,68 kg buğday düştüğü görülür.

2. Arpa (Şair)

Arpanın ziraatı epeyce eskilere gider. Türklerde önemi büyük olan atın beslenmesi için arpa gerekli bir üründür. Ayrıca buğdayla karıştırılarak yapılan ekmeği değerlidir.¹³¹ Selendi’de XIX. yüzyılın ortalarında toplam 146 haneden 16’sının arpa ekmediği görülmüştür. Bu durum, Selendi’de insanların %90 oranında arpa tarımıyla meşgul olduğunu yansıtmaktadır. 555 kile arpanın 2795 kuruş gelirinin olduğu görülmüştür.¹³² 555 kile arpa, yukarıdaki gibi hesaplanırsa, 16650 kg arpanın üretildiği ve ortalama 1665 kg (55,5 kile) vergi olarak devlete ödendiğini sonucuna ulaşılır. Buradan hane başına ortalama 114 kg arpa düştüğü görülür.

3. Burçak

Burçağın adı ve ziraatı Uygur çağından itibaren bilinmekle birlikte adını ve etkisini günümüzde de sürdürmektedir. Osmanlı döneminde burçak hemen her yerde yetişmekteydi.¹³³ Selendi’de 133 kile burçaktan 638 kuruş gelir sağlanmıştır.¹³⁴ Burçak miktarı günümüz ölçü birimlerine çevrilirse M.1844-1845/ H.1260 yılında kazada toplam olarak 3990 kg burçak yetiştirildiği, hane başına 2,73 kg vergi olarak devlete verildiği anlaşılmaktadır. Selendi Kazası’nda 110 hane burçak ekmiştir. Burçak eken hanelerin 3 (90 kg), ile 0,5 (15kg) kile arasında burçak ürettiği görülmüştür.

4. Darı

¹³⁰ Tefik Güran, **19. Yüzyıl Osmanlı Tarımı**, (İstanbul, Eren yayıncılık,1998), s. 217.

¹³¹ Baykara, **Türk...**, s. 123-124.

¹³² BOA.ML.VRD.TMT. d.02507

¹³³ Baykara, **Türk...**, s.124.

¹³⁴ BOA. ML.VRD.TMT. d.02507

Tarımla uğraşan Türk boyları dini törenlerde saç olarak darıyı kullanırlardı. Yine Türklerde yaygın olan bozanın darıdan yapılması, Türklerin en eski ziraat ürününün darı olduğunu gösterebilir.¹³⁵ Darı, Selendi'de en az üretilen ürünler arasındadır. XIX. yüzyılın ortalarında Selendi'de sadece bir hanenin, 1kile darısının olduğu görülmüştür. Darının kilesi klograma çevirilerek hesaplandığında 30 kg darının 3 kg'ının aşar olarak verildiği anlaşılır.¹³⁶Tahıl ürünleri içerisinde en az yetiştirilen darıdır. Grafik 5'teki gibi yüzdelik dilimde % 0 olarak görülmektedir.

6. Nohut

Nohut iklim seçiciliği olmayan bir bitki olup hem pişirilerek hem de kavru olarak tüketilen önemli bir üründür.¹³⁷ 1845 tarihli Temettuât defterinden anlaşıldığı kadarıyla, *sene-i sâbıkada* yani 1844 yılında Selendi Kazası'nda 98 kile nohut üretilmiştir. Yine aynı kayıtlardan, 57 hanenin nohut ekmediği görülmüştür.¹³⁸ Üretilen toplam 98 kile nohut, kg cinsinden düşünülürse M.1844-1845/ H.1260 yılında Selendi'de 2940 kg nohut üretilmişve buradan da hane başına ortalama 20,13 kg nohut düşmüştür. Hane başına ortalama 2 kg nohut vergi olarak devlete verilmiştir. Grafik 5'te görüldüğü üzere nohut, Selendi Kazası'nda üretilen tahıl ürünlerinin %5'ni oluşturmaktadır.

XIX. yüzyılda Anadolu'da tahıl üretimi kazalarda olsun vilayetlerde olsun işlenen tüm toprakların % 75'ni, bazen de % 90'nını kapsıyordu.¹³⁹ Selendi Kazası'nda da bunun geçerli olduğu söylenebilir. Temettuât verilerine göre Selendi'de üretimin % 88'ini tahıl, %12'sini ise sanayi ürünleri oluşturmaktadır. (Grafik 2. Bakınız)

Buğday ve arpa ihracat sektörünün öncelikli ürünleri arasındayken XIX. yüzyıldan sonra önemi azalmıştır. XIX. yüzyıl sonunda toplam Osmanlı tahıl ihracatı

¹³⁵ Abdülkadir İnan, "Tarla ve Darı Kelimeleri Üzerine", **Türk Kültürü**, S.60, Ekim, (Ankara, 1967), s. 890.

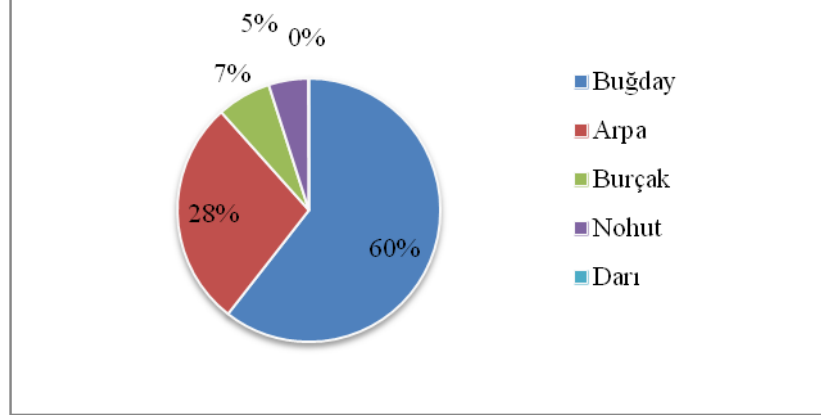
¹³⁶BOA.ML.VRD.TMT. d.02507

¹³⁷ Durmuş Volkan Karaboğa, "Klasik Dönemde Osmanlı Devleti'nde Tarım", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Isparta, 2010), s.92.

¹³⁸BOA. ML.VRD.TMT. d.02507

¹³⁹ DonaldQuataert, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Tarımsal Gelişme",Çev; Ahmet Günlük, **TanzimattanCumhuriyeteTürkiye Ansiklopedisi**, C.6, (İstanbul, 1985), s.1558.

azalma gösterirken, Anadolu'dan demir yollarıyla taşınan tahıl ihracatı beş kat artmıştır.¹⁴⁰

Grafik 5: Tahıl Ürünleri

D. Selendi Kazasında Yetiştirilen Sanayi Ürünleri

Selendi Kazası'nda ticari geliri olan tütün, susam, afyon, palamut gibi ürünlerin ekildiğini görmekteyiz. Tütünden alınan toplam öşür 460, afyon 199, boya 773, palamut 613 kuruştur. Selendi temettuât defterinde bulunan sanayi ürünlerinden sadece susamın kile cinsinden yazıldığı görülmüştür.

Sanayi ürünlerine genel toplam olarak bakıldığında Tablo 14'te görüldüğü gibi âşar miktarı en yüksek olan ürün susamdır. Onu sırasıyla boya, palamut, tütün ve afyon izlemektedir. Selendi Kazası'nda 1844 yılında 108 kile susamdan 2122 kuruş öşür alındığı görülmüştür.¹⁴¹ Devlet, Selendi Kazası'nda M.1844-1845/ H.1260 yılında sanayi ürünlerinden, hane başına ortalama 32,67 kuruş öşür almıştır.

Tablo 14: Sanayi Ürünleri

Ürünler	Âşarı
Afyon	199 Kuruş
Boya	773 Kuruş
Duham(tütün)	460 Kuruş
Palamut	613 Kuruş

¹⁴⁰Quataert,a.g.m., s.1558.

¹⁴¹BOA.ML.VRD.TMT. d.02507

Susam	2122 Kuruş
Toplam	4770Kuruş

1. Afyon

Osmanlı tarım ürünleri içerisinde afyon ihraç sıralamasında 7. sırada gelmektedir. Bu bitkiden çeşitli şekillerde faydalanılır. Yağı çıkarılır ve yemeklik olarak tüketilir. Bunun dışında ressamlık ve sabunculukta kullanılır. Yağı alındıktan sonra geriye kalan küspesi hayvanlara yem olarak verilir. Bunların yanında afyon, tıbbî amaçla ağrı kesici ve uyuşturucu olarak ta kullanılmaktadır. Afyonun önemli üretim merkezlerinden biri de Manisa'dır.¹⁴² Temettuât kayıtlarından XIX.yüzyılda Selendi'de 23 hanenin afyon ektiği ve bunun tarımından toplamda bir yılda 199 kuruş âşar ödediği anlaşılmıştır.¹⁴³ Alınan âşar 10 ile çarpılırsa elde edilen toplam afyon değerinin 1990 kuruş olduğu görülebilir.

2. Tütün

Osmanlı Devleti'nin diğer topraklarında olduğu gibi Ege Bölgesi'nde tütün üretimi XVII. yüzyıl başlarında başlamış,¹⁴⁴ yapılan yasaklamalara rağmen artarak devam etmiştir.¹⁴⁵ 1649 yılında tütün ekimi yasağı kalkmış ve 1688 yılında mukataalaşmıştır.¹⁴⁶ XVIII. ve XIX. yüzyılda tütün, özellikle Ege'de yeni bir sanayi sektörü olarak görülmektedir.¹⁴⁷ Tütünden alınan vergi "bâd-ı heva" denilen örfi vergiler içerisinde yer almaktadır.¹⁴⁸ XIX. yüzyılın ilk yarısında 146 hanelik Selendi'de sadece 35 hane tütün ekmiş ve 460 kuruş aşar verilmiştir.¹⁴⁹ Bir önceki ürüne uygulanan hesaplama burada da uygulanırsa, Selendi'de tütünden elde edilen toplam gelirin 4600 kuruş olduğu sonucuna ulaşılır.

¹⁴²Filiz Çolak, "İzmir Ticaretinde Afyonun Yeri ve Önemi", **Osmanlı**, Editör; Güler Eren,.C.3 (Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 1999), s. 528.

¹⁴³BOA.ML.VRD.TMT. d.02507.)

¹⁴⁴ Fehmi Yılmaz, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Tütün: Sosyal, Siyasî Ve Ekonomik Tahlili (1600-1883)", (**Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü** Türk Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarih Bilim Dalı, Doktora Tezi İstanbul, 2005), s.23.

¹⁴⁵Yılmaz, **a.g.t.**, s.24-25.

¹⁴⁶ Yılmaz, **a.g.t.**, s.27.

¹⁴⁷ Yılmaz, **a.g.t.**, s.55.

¹⁴⁸ Halil Sahillioğlu, "Bâd-ı Hevâ", **TDVİA**, C.4, (İstanbul, 1991), s.416-417.

¹⁴⁹ BOA.ML.VRD.TMT. d.02507

3. Palamut Ağacı

Ağaç kısmına baktığımızda ise Selendi Kazasında palamut ağacının dikildiğini görmekteyiz. Palamut, deri sanayinde kullanılan önemli bir üründür. Dericilikte hem öz hem de toz halinde ham olarak kullanılan değerli bir debagat maddesidir.¹⁵⁰ Osmanlı Devleti'nde ürünlerin mahsulünden öşür alınırken bazen de ağaç başına vergi alınır.¹⁵¹ Bölgesine göre yetişen ürünlerden tımar geliri elde edilmiştir. Örneğin badem ağacı, kestane ağacı, meşe palamudu, zeytin ağacı gibi. Bazı yerlerde (Kütahya ve Biga) asma bağından gelir elde edilmiştir.¹⁵² 1844 yılında Selendi Kazasında 265 palamut ağacının 3270 kuruş hâsılatı olduğu görülmüştür. Selendi'de aynı yıl palamut ağacından verilen toplam âşar ise 613 kuruştur. Palamut ağacı başına elde edilen gelir hanelere göre farklılık göstermektedir. Bazılarında 5 ağaçtan 30 kuruş gelir sağlanırken, bazı hanelerde 5 ağaçtan 50 kuruş elde edilmiştir. Palamut ağacı diken 38 haneden toplamda 613 kuruş âşar alınmıştır.¹⁵³

4. Susam

Susam, yağı sebebiyle eski çağlardan beri yetiştirilen ürünlerdendir.¹⁵⁴ İlk kullanım yeri Hindistan'dır. Anadolu'ya Mezopotamya'dan gelmiştir.¹⁵⁵ Günümüzde daha çok tahin ve tahin helvası, kuru pasta, simit gibi unlu gıdaların imalatında kullanılmaktadır. Yemeklik bir yağ olmasına karşın ekonomik olmadığından bitkisel yağ olarak tüketimi sınırlı kalmıştır.¹⁵⁶ Selendi'de 1844 yılında susam eken 109 hane, 108 kile susamdan 212,2 kuruş öşür ödemiştir.¹⁵⁷ Üretilen susam miktarını günümüz ağırlık ölçü birimi olan kilograma çevrilirse, M.1844-1845/ H.1260 yılında Selendi'de 3240 kg susamın, hane başına ortalama 22,19 üretildiği ve 2,21 kg

¹⁵⁰ Gündüz Ökçün, **Osmanlı Sanayii 1913-1915 Yılları Sanayi İstatistikleri**, (Dördüncü Basım, Ankara, 1997), s.98-99.

¹⁵¹ Ünal, **a.g.e.**, s.104.

¹⁵² Nicora Beldiceanu, **Osmanlı Devletinde Tımar**, Çeviren: Mehmet Ali Kılıçbay, 1. Basım, Ankara, 1985), s.51.

¹⁵³ BOA.ML.VRD.TMT. d.02507

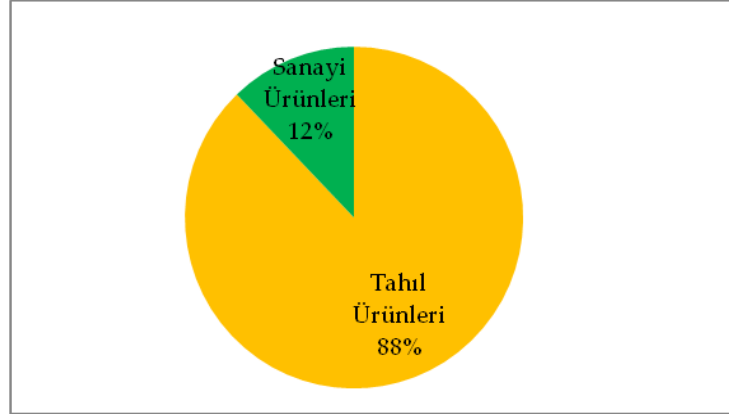
¹⁵⁴ Baykara, **Türk...**, s.125.

¹⁵⁵ Mehmet Öz, Abdullah Karasu, "Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi" <http://ziraat.harran.edu.tr/zirfakdergi/2010>, Erişim tarihi: 04.02.2013, s.22.

¹⁵⁶ Şemsettin Tan, "Susam Tarımı", <http://www.etae.gov.tr>, Erişim tarihi: 07.02.2013, s.2-3.

¹⁵⁷ BOA, ML.VRD.TMT. d.02507.

yakın susamın vergi olarak devlete verildiği söylenebilir. Selendi’de sanayi ürünü tarımını yapan hane sayısı bakımından karşılaştırdığımızda, diğer sanayi ürünlerine göre susam tarımının daha yaygın yapıldığını söyleyebiliriz.

Grafik 6: Ürün Yetiştirme Durumu

Genel olarak baktığımızda Grafik 6’da görüldüğü gibi tahıl ürünleri sanayi ürünlerinden oldukça fazladır. Selendi Kazası’nın temettuât defteri incelendiğinde burada kayıtlı olan hanelerin, dönemin şartları göz önüne alındığında sanayi ürünleri içerisinde susam ve palamut ağacına ağırlık verdiği görülmektedir.

II. HAYVAN VARLIĞI

Selendi Kazası’na ait M.1844-1845/ H.1260 yılı temettuât defterinde bulunan hayvan sayısı ve çeşitliliğine bakıldığında büyükbaş hayvan sayısının küçükbaş hayvanlara göre oldukça fazla olduğu görülür. 658’i büyükbaş, 220’si yük ve binek, 107’si küçükbaş olmak üzere Selendi’de toplam 985 hayvan bulunmaktadır. Bu hayvanların dışında kazada 70 adet arı kovani mevcuttur. Selendi de büyükbaş hayvancılığın daha fazla yapıldığı anlaşılmaktadır.¹⁵⁸

¹⁵⁸Bakınız, Tablo..

XIX. yüzyılın ilk yarısında Selendi’de hane başına düşen büyükbaş hayvan oranı ortalama 4,5, yük ve binek hayvan oranı 1,5 iken küçükbaş hayvan oranı 0,73’tür. Küçükbaş hayvanların hane başına birden az düştüğü görülmektedir.

Tablo 16: Hayvan Çeşitleri

Hayvan Çeşidi	Sayı	Geliri
Büyükbaş Hayvan	658	5486 Kuruş
Küçükbaş Hayvan	107	770 Kuruş
Yük ve Binek Hayvanı	220	0
Toplam	985	6256 Kuruş

A. Büyükbaş hayvanlar

Selendi Kazası’nda 1,55,57,91, 127,130,134 ve 145 numaralı hanelerin hem büyük hem de küçükbaş hayvana sahip oldukları görülmüştür. Bunların dışında kalan diğer hanelerin sadece büyükbaş hayvanının olduğu tespit edilmiştir.¹⁵⁹ Özellikle manda çeşidinin, diğer hayvan çeşitlerine göre daha fazla olduğu görülür.

Tablo 17: Manda Çeşitleri

Manda Çeşidi	Sayı	Geliri
Sağman Manda	19	975
Sağman İnek Mandası	3	120
Dölsüz Manda	9	-
Manda Öküzü	28	-
Manda	4	-
Dişi Manda	2	-
Manda Tosunu	1	-
Gayrı Sağman Manda	4	-
Erkek Manda	10	-
Manda Danası	2	-
Manda Düğesi	2	-
Toplam	84	1095

¹⁵⁹BOA, ML.VRD.TMT. d.02507.

Selendi’de XIX. yüzyılın ortalarında, 84 manda bulunmaktadır. Bunların sağman olanlarının 1095 kuruş hâsılatı olduğu görülmektedir.

140 adet sağman inekten 4221 kuruş hâsılat elde edilmiştir. 3 adet sağman camusun 170 kuruş geliribulunmaktadır. Bunların dışında 28 adet dölsüz inek, 26 dana, 3 buzağı mevcuttur.¹⁶⁰ Selendi’de sağman olan büyükbaş hayvanların toplam gelirinin 5486 kuruş olduğu saptanmıştır. Buradan bir haneye ortalama 37,57 kuruşun düştüğü anlaşılmaktadır.

B. Binek ve Yük Hayvanları

146 hanenin sadece 10’unda, hem merkep hem de öküz yoktur. Bunun dışında bütün hanelerin öküz ile birlikte merkebi de bulunmaktadır.

Ziraatla uğraşan tipik bir Osmanlı tarım kazası olan Selendi’de yetiştirilen ürünlerin taşınması, arazinin işlenmesi gibi işlerin gerçekleştirilebilmesi için yük hayvanlarının bulunması gereklidir. Selendi’de yük ve binek hayvanlarından merkep, at, beygir ve kısrak bulunmaktadır.¹⁶¹ Toplam hayvanların %16’sını meydana getirmektedir.

Toblo 18: Binek ve Yük Hayvanları

Yük ve Binek Hayvan Çeşitleri	Sayı	Geliri
Kısrak	5	–
Merkep	201	–
Beygir	7	-
At	7	-
Toplam	220	-

C. Küçükbaş Hayvanlar

SelendiKazası’nda küçükbaş hayvanların, büyükbaş hayvanlara göre az sayıda oldukları görülmektedir. XIX. yüzyılın ortalarında Selendi’de hane başına ortalama 0,73 civarında küçükbaş hayvan düşmektedir. Gelirleri bakımından,

¹⁶⁰BOA.ML.VRD.TMT. d.02507.

¹⁶¹BOA.ML.VRD.TMT. d.02507.

küçükbaş ile büyükbaş hayvanlar karşılaştırılırsa; bir sağman ineğin hasılatı 30 ile 40 kuruş arasında iken bir sağman koyunun hasılatı 20 kuruş, bir sağman keçinin hasılatının 10 ile 16 kuruş arasında olduğu görülebilir.

Temettuât defterinde sadece bir hanede 7 adet koyun kaydı yer almaktadır. Yedi farklı hanede ise toplam 100 adet keçi kaydı bulunmaktadır. 107 adet küçükbaş hayvan toplam hayvanların %8'ini oluşturmaktadır. Küçükbaş hayvanların toplam hasılatı 770 olduğu, hane başına ortalama 5,27 kuruş düştüğü görülmüştür.

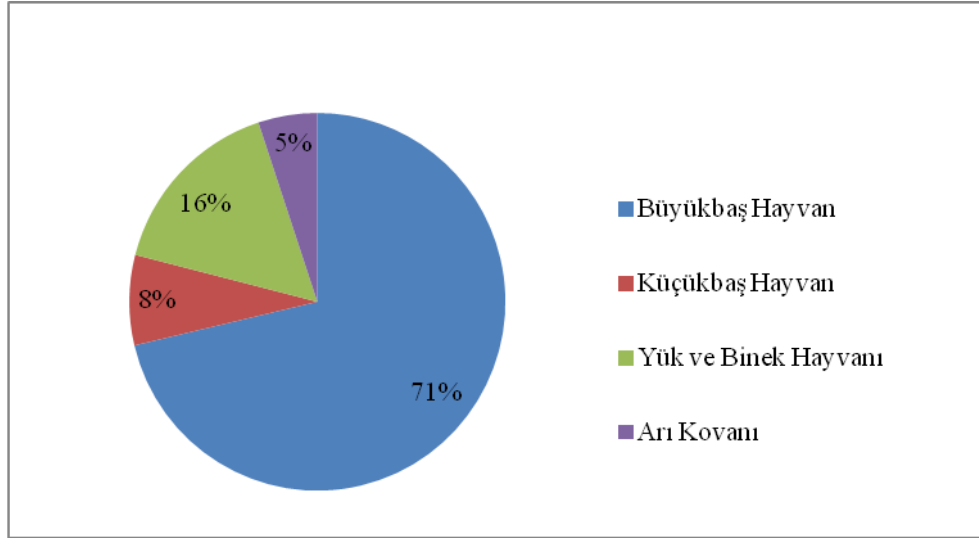
Tablo 19: Selendi Kazası Küçükbaş Hayvan Çeşidi

Küçükbaş Hayvan Çeşidi	Sayı	Geliri
Keçi	45	630
Oğlak	25	–
Koyun	7	140
Dölsüz Keçi	30	–
Toplam	107	770

D. Arıcılık

Temettuât defteri kayıtlarından XIX. yüzyılın ortalarında Selendi Kazası'nda arı yetiştiriciliğinin yapıldığı anlaşılmaktadır. Toplam 70 arı kovanından 695 kuruş gelir sağlanmıştır. Bir kovandan on kuruş elde edilmiştir. 1844 yılında sadece sekiz hanenin arı kovani bulunmaktadır. 5., 8., 9., 15., 16., 27., 30., 39. hanelerde arı kovani vardır. 30'uncu hanenin mesleği terziliklidir. Terzi olmasına rağmen hayvan beslemiş ve 65 dönüm tarla ekmiştir. Yine 5'inci hanenin 45 dönüm tarlası ve 5 adet palamut ağacı bulunmaktadır. Arı kovanına sahip olan bütün hanelerin aynı zamanda büyükbaş hayvanı ve ekili tarlası bulunmaktadır. ¹⁶²XIX. yüzyılın ilk yarısında Selendi'de hayvanları içerisinde en az yetiştirilene arıdır. Kovan sayısı itibariyle toplam hayvanların %5'ini meydana getirmektedir.

¹⁶²BOA, ML.VRD.TMT. d.02507

Grafik 7: Hayvan Varlığı Yüzdeleri

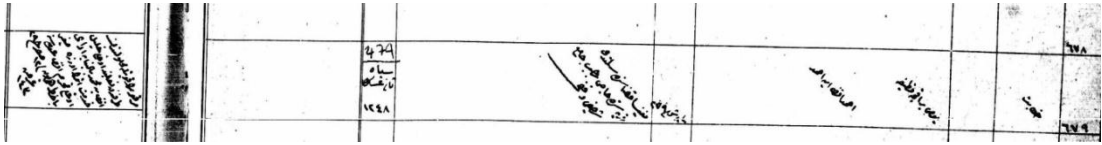
BEŞİNCİ BÖLÜM: DİNİ YAPILAR

I. CAMİ

Yaptığımız araştırmalarda Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde ve Başbakanlık Osmanlı Arşiv belgelerinden, Selendi Kazası'nda Hacı Receb Cami'i adında bir caminin mevcut olduğu tespit edilmiştir.

Bunlardan ilki Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan "Manisa'ya tabi Belek nahiyesinin Selendi karyesinde Hacı Receb tarafından yaptırılmış olan caminin hatibi Ahmed bin Mehmed'in vefatıyla mahlûl olan hitabet cihetinin oğlu Ahmed Halife'ye tevcihi."¹⁶³ şeklinde özetlenen belgedir.

Bir diğeri aşağıda fotokopisi bulunan Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde yer alan belgedir.

"Nev'-i Cihet: Hitâbet

Vezâ'if ve Muhassasât-ı Esâmi-i Mutasarrıfân: Yevmi bir akçe vazife - Ahmed Efendi ibn-i Ahmed -

Tevcih Tarihi: Fî 8 S(Şaban) sene 279 (M. 29 Ocak 1863)

Vâkıfı İsmiyle Hayrât ve Müberrâtın Mahall ve Mevâki'i: Manisa Kazası'nda Selendi Karyesi'nde Hacı Receb Cami'-i Şerifi Vakfı"¹⁶⁴

Vuku'ât: Merkumun fevtiyle mahlûlünden tarafından Na'lbend Oğlu Halil Efendi bin Mehmedbi'n-niyâbeedâ-yı hizmet itmek üzere Hızır Oğlu Muharrem Efendi 'uhdesine bâHatt-ı Hümayûn.

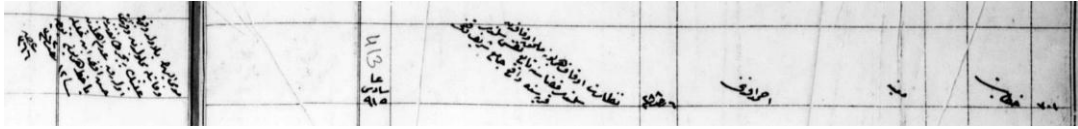
Fi 12 Safer sene 298 'Arz (M. 14 Ocak 1881)

¹⁶³BOA. HAT, Dosya No:1605Gömlek No:57 Tarih: 03/S /1253 (Hicri)

¹⁶⁴ Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, **Atik Esas Defteri**, Dosya No:209, Sayfa:88, Belge Sıra No:679

Yukarıda fotokopisi ve bugünkü harflere çevirisi verilen belgeden; Selendi'deki Hacı Recep Cami'i Vakfından alınan günlük 1 Akçe vazife ile 8 Şaban 1279/29 Ocak 1863 tarihinde aynı camide hatip olarak görevlendirilen Ahmet Efendi bin Ahmet'in ölümü üzerine bu görevin, bi'n-niyabe (vekâleten) Na'lbend Oğlu Halil Efendi bin Mehmet Efendinin eda etmesi şartıyla, 12 Safer 1298/14 Ocak 1881 tarihli Hatt-ı Hümâyûn ile Hızır oğlu Muharrem Efendi uhdesine verildiği anlaşılmaktadır.

Yine Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan bir başka belge aşağıda yer almaktadır.

“Nev'-i Cihet: Hitabet

Muayyene

Vezâ'if ve Muhassasât-ı Esâmi-i Mutasarrifân: Ahmet Efendi

Tevcih Tarihi: 6 Receb 288 (M. 21 Eylül 1871)

Vâkıfı İsmiyle Hayrât ve MüberrâtınMahall ve Mevâki'i: Nezaret-i Evkâf-ı Humayûna mülhakevkâfdan Selendi Kazası'na tâbi nefs-i Selendi Karyesi'nde vaki Camii Şerif vakfı.

sadis 915-

Vuku'ât:Mümaileyhinbilâveled vuku'-u vefatıyla mahlûlünden ve karındaşı Ali'nin rençber taifesinden olarak adem-i ehliyetinden Hasan Efendi ibn-i Halil'e bâhatt-ı humayûn tevcih.

Fî 12 Receb sene 312(9 Ocak 1895) 'Arz:366''¹⁶⁵

İlgili belgeden anlaşıldığına göre Evkaf-ı Hümayun Nezareti'ne mülhak söz konusu camide, vefat dolayısıyla boşalan hatiplik görevi, vefat eden Ahmet Efendi'nin kardeşi Ali'nin Rençber olması sebebiyle bu işe ehil olmadığından Hasan Efendi'ye padişah hattıyla verilmiştir.

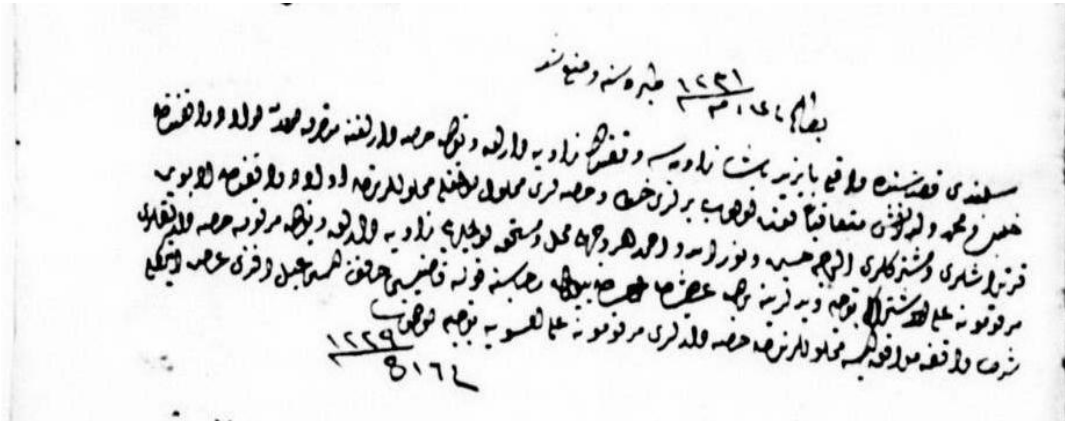
¹⁶⁵ Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, **Atik Esas Defteri**, Dosya No:210, Sayfa:102, Belge Sıra No:701.

Hacı Recep Camii ile ilgili bu 1895 tarihli kayıttan sonrası ve günümüzle ilgili başka herhangi bir bilgi elde edilememiştir.

II. ZAVİYE

Bayezit Baba

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde tespit ettiğimiz bir belge, Selendi'de bulunan Bayezid Paşa Zaviyesi ile ilgilidir. İlgili belge aşağıda değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bahis konusu belgede geçen Bayezid Paşa'nın, Küçük Menderes Havzasının etkili babalarından olan Bayezid Baba ile ilişkili olduğu söylenmektedir. Buna göre Bayezid Baba Bektaşî'dir ve Paşa unvanında vardır. Manisa ve Selendi'de zaviyesi mevcuttur. Ödemiş'te kendi adıyla anılan (Bayezitler) bir köyü olan Bayezit Baba'nın mezarı İzmir Narlıdere'de bulunmaktadır.¹⁶⁶

Selendi Kazası'ndavâki Bayezid Paşa Zaviyesi'nde vakfının zaviyedarlık ve tevliyet hissedarlığına mutasarrıf olan evlad-ı vâkıfdan Halil ve Mehmedveddeşmüteakîben arka arkaya fevt olub yerleri hali ve hisseleri mahlûl olmağla malûllerinden evlad-ı vâkıfdan li-ebeveyn karındaşları ve müştarekleri el-Hac Hüseyin ve Nureddin ve Ahmed her vecihle mehel ve müstehak olmalarıyla zaviyedarlık ve tevliyet-i merkume hissedarlıkları merkumûnaale'l-iştirak tevcih ve yedlerineBerât-ı Alişânı ihsan buyrulmak recasına Kula Kadısı Hafız İsmail Efendi arz itmekle şart-ı vâkıfa muvafik ise mahlûllerinden hissedarları merkumûnaale's-seviye tevcih olunmak.

¹⁶⁶ A. Munis Armağan, *Ege'nin Gizli Tarihi Horasaniler*, (Ankara, Tüze Yayıncılık, , 2001), s. 178.

*Fi 16 Cemaziye'l- Ahir sene 1229 (M. 5 Haziran 1814).*¹⁶⁷

Yukarıda fotokopisi ve bugünkü harflere çevirisi verilen belgede; Selendi'de bulunan Bayezid Paşa Zaviyesi vakfının mütevellî ve zaviyedarlık görevlerini yürüten iki kardeş Halil ve Mehmet artarda vefat edince, ilgili görevlere Kula kadısı Hafız İsmail Efendi'nin arzıyla, ana-baba bir kardeşleri Hüseyin, Nureddin ve Ahmet'in iştiraken getirildikleri anlatılmaktadır.

Yine Bayezid Paşa Zaviyesi ile ilgili Osmanlı Arşivi'nde iki tane belgeye ulaşılmıştır. Bunlar: “Kütahya'da Selendi kazasında Bayazid Paşa Zaviyesi zaviyedarlık cihetinin tevcihi.”¹⁶⁸, “Selendi kasabasında vaki Bayezid Paşa Zaviyesi'ninzaviyedarlık ve tevliyeti hakkında Selendi Naibi es-Seyyid el-Hac Ali'nin arzı”¹⁶⁹ ile ilgilidir.

Bayezid Paşa vakfının ve dolayısıyla zaviyesinin 1530'lu yıllarda da mevcut olduğu anlaşılmaktadır. 438 nolu Anadolu Muhasebesi Defterinde geçen “Vakf-i Çiftlik-i Bayezid fî nefsi Selendi tabi-i mezbur hasıl: 212” ifadesi¹⁷⁰ bu tespiti doğrulamaktadır.

Kaynaklarda mevcut olan Bayezit Paşa Zaviyesi ile ilgili günümüzde Selendi'nin merkezinde her hangi bir ize rastlanılmamıştır.

¹⁶⁷ Vakıflar Genel Müdürlüğü - VGM. DEFTER- 00278. 00096

¹⁶⁸BOA.CEV, Dosya No:369, Gömlek No:18703, Tarih: 23/M /1217 (Hicri)

¹⁶⁹BOA. AE.SMHD.I, Dosya No:8, Gömlek No:566, Tarih: 29/Z /1147(Hicri)

¹⁷⁰ Bkz. s.123.

SONUÇ

Bu çalışmada Selendi ile ilgili, arşiv kaynaklarından, muhasebe defteri, avarız, vakıf, nüfus ve temettuât kayıtları incelenmiştir.

Çeşitli kaynaklar ışığında mevcut kazanın sosyo-ekonomik ve demografik durumuyla ilgili ayrıntılı veriler ortaya konulmuştur.

Anadolu'ya Türk boylarının gelişi ve ilk Türk beyliklerinin kurulması akabinde Selendi'nin bugün mevcut bulunan yerinde, Türkler tarafından yerleşime açılmış olup günümüze kadar da sadece Türklerin yaşadığı bir toprak parçası olduğunu söylemek mümkündür.

Siyasi, sosyal ve ekonomik nedenlerden ötürü nüfus hareketlilikleri görülmüştür. Arşiv belgelerinde, kimlerin ne zaman nereye gittikleri dar bir aralıkta olsa da açıkça yazılmıştır. Kazada XIX. yüzyılda 6 kişi muhacir, 37 kişi misafir olmak üzere çevre kaza ve köylerden Selendi'ye gelmişlerdir. Nüfus kayıtlarına göre Selendi'nin genç bir nüfusu olduğunu söyleyebiliriz.

XIX. Yüzyılda Kütahya Sancağına bağlı kaza olan Selendi, temettuât ve nüfus kayıtlarına göre 1831 yılı nüfus sayımında 154, 1840 yılı sayımında 130, 1844-45 tarihli temettuâtdefterinde ise 146 hane kayıtlı bulunmaktadır. Bunların büyük çoğunluğu ziraatla uğraşmaktadır. Geriye kalanlar ise kasap, sepetçi, müderris, kethüda, kahveci, değirmenci, hatip, yapucu, aşçı, hizmetkâr ve terzi mesleği ile meşguldür. Kazada toplam 985 hayvan bulunmakta olup bunların 685 tanesi büyükbaş, 107 tanesi küçükbaş, 220 tanesi yük ve binek hayvanıdır. Bu hayvanların dışında 70 arı kovani mevcuttur.

Selendi'de, büyükbaş hayvanın yoğun olduğu görülmektedir. Kazada hayvanların yıllık toplam hâsılatı 6951 kuruştur. Neredeyse her hanede tarla vardır. Bu tarlanın ekilmesi hasadın toplanıp taşınması için hayvan gücüne ihtiyaç vardır bundan ötürü büyükbaş hayvanın daha çok olduğu düşünülebilir.

Selendi Kazasında XIX. yüzyılın ilk yarısında temettuât kayıtlarında bulunan hanelerin büyük kısmının erbâb-ı ziraat olması, nüfusun büyük bölümünün geçimini

tarımdan sağladığını ortaya koymaktadır. 11823 dönüm ekili tarla bulunmasının yanı sıra 517 dönüm boş tarlanın olduğu kayıtlarda mevcuttur.

Dolayısıyla burada devlet vergilerin çoğunu tarımsal ürünlerden almıştır.

H.1260 (M.1844-1845) yılında toplam verilen vergi-yimahsûsa 40648, âşar ise 2743 kuruştur.

Başta buğday olmak üzere arpa, burçak, nohut ve darı gibi tahıl ürünleri yanında geliri yüksek olan afyon, palamut, susam, boya ve tütün gibi sanayi bitkilerinin tarımı yapılmıştır; Ancak genellikle sanayi ürünlerinin bakımının daha zor ve zahmetli olmasından ötürü tarım ürünlerine kıyasla daha az üretildiği anlaşılmaktadır.

Temel insani ihtiyaç olması ve iklim koşulları nedeniyle daha çok hububat ekilmiştir. Bostanın oldukça az olması Selendi'de sebze tarımının fazla yapılmadığını göstermektedir. Masraflı ve zor olduğu için kökboya ekimi düşük seviyededir. Ancak az da olsa boya tarlasının ekilmesi, XIX. yüzyılın ilk yarısında Selendi Kazasında kökboyacılığına dayalı dokumacılığın (halı-kilim-seccade vs.) yapıldığını gösterebilir.

Kazada yönetici olarak voyvoda, muhtar, imam ve XIX. yüzyılın sonlarına doğru ise müdür görülmektedir. XIX. Yüzyılın ilk yarısında voyvoda kazadaki en üst düzey yöneticidir. Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren idari alanda yapmış olduğu düzenlemeler neticesinde vergileri düzenli toplayabilmek ve güvenliği sağlayabilmek için XIX. yüzyılın başlarında kaza sayıları artırılmış ve o çevrede tanınmış zengin kişilere voyvodalık verilmiştir.

Sosyal hayatın şekillenmesinde önemli role sahip dini yapılardan olan camii ve zaviyenin Selendi Kazası'nda mevcut olduğu görülmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü kayıtlarından XIX. yüzyılın ilk yarısında Selendi de Bayezid Paşa Zaviyesi adında bir zaviye bulunduğunu öğrenmekteyiz. Günümüzde Selendi İlçe merkezinde zaviye ile ilgili her hangi bir ize rastlanmamıştır.

Yine Vakıflar Genel Müdürlüğü kayıtları incelendiğinde Selendi Kazası'nda her hangi bir vakıf kaydının bulunmadığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

ARŞİV KAYNAKLARI

Aydın Vilayeti Salnamesi **1302-1303 (1886)**

Aydın Vilayeti Salnamesi **1303 (1887)**

Aydın Vilayeti Salnamesi **1304 (1888)**

Aydın Vilayeti Salnamesi **1306 (1890)**

Aydın Vilayeti Salnamesi **1308 (1892)**

Aydın Vilayeti Salnamesi **1308 (1891)**

B.O.A .**AE. SAMD.III**, Dosya no: 26, Gömlek no: 12381, Tarih: 19/Ra/1121).

BOA. **MAD.d** . 02498.0080.

BOA. **ML.VRD.TMT**. d.02507

BOA. **NFS.d**. 01625.

B.O.A. **NFS**. 01626.

B.O.A.**CDH**. Dosya No:95. Gömlek No:4730 Tarih: 15/B /1152
(Hicrî)<http://www.devletarsivleri.gov.tr/katalog/>, Erişim tarihi: 10.05.2013.

B.O.A **AE. SAMD.III**, Dosya no: 26, Gömlek no: 12381, Tarih: 19/Ra/1121.
<http://www.devletarsivleri.gov.tr>, Erişim tarihi: 10.05.2013

B.O.A **İE.AS**, Dosya no: 69, Gömlek no: 6244, Tarih:
23/S/1118.<http://www.devletarsivleri.gov.tr>, Erişim tarihi: 10.05.2013

ANSİKLOPEDİ MADDELERİ

ARENDONK, C. Van, “Şerîf. Şarîf”, **MEB. İA**, C.11, (İstanbul, 1970).

BARKAN,Ömer Lütüfi “Avârız”,**MEB.İA**, C.2, (İstanbul, 1961).

BOZKURT, Nebi, “Nüfus”, **TDVİA**, C. 33, (Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul-2007).

İPŞİRLİ, Mehmet, “Anadolu”, **TDVİA**, C.3,(İstanbul, 1991).

KOÇ, Yunus “Osmanlı Dönemi”, **TDVİA**,. C. 33, (İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yay 2007).

QUATAERT, Donald, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Tarımsal Gelişme”, Çev; Ahmet Günlük, **Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi**, C.6, İstanbul, 1985).

SAHİLLİOĞLU Halil, “Avârız” , **TDVİA**, C.4, (İstanbul, 1991).

_____ “Bâd-ı Hevâ”, **TDVİA**, C.4, (İstanbul, 1991).

VARLIK, Mustafa Çetin “Germiyanoğulları” **TDVİA**, C.14, İstanbul, 1996.

KİTAPLAR

AKDEMİR, Sadık, **XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Isparta (Sosyo- Ekonomik ve Kültürel Hayat)**, Isparta Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü,(Isparta, 2008).

ARGAÇ, Nuri, **Yörük-Âni Selendi Tarihi**, (İstanbul, 2008).

ARMAĞAN, A. Munis, **Ege’nin Gizli Tarihi Horasaniler**, (Ankara, Tüze Yayıncılık, 2001).

ASLAN, Erdal , “Yerel Tarihin Tanımı, Gelişimi ve Değeri”, **Tarih Yazımında Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerleşme, Üçüncü Uluslararası Tarih Kongresi**, (Tarih Vakfı, İstanbul, 2000).

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, **438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/ 1530) Kütahya, Karahisar-ı Sâhip, Sultan-önü, Hamîd ve Ankara Livâları**, Ankara, 1993).

BAYKARA, Tuncer, **Osmanlılarda Medeniyet Kavramı ve Ondokuzuncu üzyıla Dair Araştırmalar**, (İzmir, 1992).

_____, **Anadolu’nun Tarihi Coğrafyasına Giriş I Anadolu’nun İddari Taksimatı**, (Ankara, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1988).

_____, **Türk Kültür Tarihine Bakışlar**, (1. Basım, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2001).

- BELDİCEANU, Nicoara, **Osmanlı Devletinde Tımar**, Çeviren: Mehmet Ali Kılıçbay, (Birinci Basım, Ankara, 1985).
- CAUNCE,Stephen, **Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi**, Çeviren: Bilmez Bülent Can, Alper Yalçinkaya, (Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2001).
- Cumhuriyetimizin 80. Yılında Fotoğraflarla Salihli**, (Çağlayan Matbaacılık, S Salihli, 2004).
- ÇADIRCI,Musa, **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı**, (2. Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1997).
- DOĞAN,Mehmet, **Tarih ve Toplum**, (2. Baskı, Ankara, 1990).
- ERGÜL, Teoman, **Kurtuluş Savaşı'nda Manisa**, (2. Baskı, Ankara, 2007).
- Evliya Çelebi, **Seyahatname**, C.9, (İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2005).
- GÜRİRMAK, Alaattin, **Kestane Dağı, Simav, Selendi ve Demirciden Öyküler**, Simav, 2003).
- HALAÇOĞLU,Yusuf, **XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi**, (3. Baskı, Ankara, 1997).
- İNALCIK,Halil, “Osmanlı'da istatistik Metodu Kullanıldı mı?”, **Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik**, Derleyenler: Halil İnalcık, Şevket Pamuk, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 2000.
- KARAL, Enver Ziya, “Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831”, **Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü 2.Baskı**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayını, 1997.
- _____, **Osmanlı Tarihi, Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri (1789-1856)**, C.5, 5.Basım, (Ankara, TTK Yayınları, 1988).
- KÜTÜKOĞLU,Mübahat, **XV. Ve XVI. Asırlarda İzmir Kazasının Sosyal ve İktisadi Yapısı**, (1. Basım, İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayını, 2000).
- Manisa 2000İl Yıllığı**, (Manisa, Manisa Valiliği Yayını, 2000).
- ÜNAL, Mehmet Ali, **Osmanlı sosyal ve Ekonomik Tarihi**, (İstanbul, Paradigma Yayıncılık, 2012).
- ORTAYLI, İlber, **Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi**, (3.baskı, Ankara, 2008).
- ÖKÇÜN,Gündüz, **Osmanlı Sanayii 1913-1915 Yılları Sanayi İstatistikleri**, (Dördüncü Basım, Ankara, 1997).
- ÖZ,Mehmet, “Tahrir Defterlerindeki Sayısal Veriler”, **Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik**, Derleyenler: Halil İnalcık, Şevket Pamuk, (Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 2000).

- ÖZEL, Oktay, “Avârız ve Cizye Defterleri” **Osmanlı Devleti’nde Bilgi ve İstatistik**, Derleyenler: Halil İnalcık, Şevket Pamuk, (Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 2000).
- GÜRAN, Tefik, **19. Yüzyıl Osmanlı Tarımı**, (İstanbul, Eren yayıncılık, 1998).
- TOSH, John, **Tarihin Peşinde**, (Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Ankara, 2011) .
- UMAR, Bilge, **Türkiye’deki Tarihsel Adlar**, (İnkılap Kitapevi Yayını, İstanbul, 1993).
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, (5. Baskı, Ankara, TTK yayınları, 2005).
- YEDİYILDIZ, Bahaeddin, **VIII. Yüzyılda Türkiye’de Vakıf Müessesesi Bir Sosyal Tarih İncelemesi**, (TTK Basımevi, Ankara, 2003).
- YILDIRIM, Mehmet Zahit, **Osmanlı Devletinde Jurnal Teşkilatı (1835-1860)**, (1. Baskı, İstanbul, Aky Yayınları, 2012).
- YILDIZ, Ali, **Dünden Bugüne Gazipaşa Tarihi (Selene- Sallune- Selinus- Selinti- Gazipaşa)**, (2. Baskı, Antalya, 2009).

MAKALELER

- BAŞOL, Samettin-ÇAM, Mevlüt, “Keşif ve Tamir Belgelerinin Osmanlı İktisat tarihi Araştırmaları Açısından Önemi (Konya Şer’iye Sicillerinden Örneklerle)”, **Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi**, Sayı 27/Bahar, 2010, (Ankara, 2011).
- ÇİFTÇİ, Cafer, “*Bâb-ı Ali’nin Avrupa’ya Çevrilmiş İki Gözü: Eflak ve Boğdan’da Fenerli Voyvodalar (1711- 1821)*” **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, C.7, Sayı 26 (Yaz 2010) .
- ÇOLAK, Filiz, “İzmir Ticaretinde Afyonun Yeri ve Önemi”, **Osmanlı**, Editör; Güler Eren, C.3 (Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 1999).
- DEMİR, İsmet, “Temettu Defterlerinin Önemi ve Hazırlanış Sebepleri”, **Osmanlı**, Editör; Güler Eren, C.6 (Ankara Yeni Türkiye Yayınları, 1999).
- EMECEN, Feridun , “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşundan Fetret Dönemine”, **Türkler**, C.9, (Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002).
- İPŞİRLİ, Mehmet, “Sosyal Tarih Kaynağı Olarak Şer’iyye Sicilleri”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, **Tarih Araştırma Merkezi, Tarih ve**

Sosyoloji Semineri 28-29 Mayıs 1990 , (Bildiriler Ayrı Basım, İstanbul, 1991).

İNAN, Abdülkadir “*Tarla ve Darı Kelimeleri Üzerine*”, **Türk Kültürü**, S.60, (Ankara, Ekim 1967).

KILIÇ, Orhan, “Klasik Dönem Osmanlı Taşra Teşkilatı Beylerbeylikler, Eyaletler, Kaptanlıklar, Voyvodalıklar, Meliklikler”, **Türkler**, C.9,(Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 2002).

ÖZDEMİR, Rifat, “Avârız ve Gerçek- Hâne Sayılarının Demografik Tahminlerde Kullanılması Üzerine Bazı Bilgiler”,**X. Türk Tarih Kongresi’nden Ayrı Basım**, (Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993).

SAVAŞ, Saim, Osmanlı Dönemi Zaviyeleri Üzerine Bazı Değerlendirmeler, Editör, Güler Eren, **Osmanlı**, C.4, Ankara, Yeni i Türkiye Yayınları, 1999.

SOLAK, İbrahim “Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Anadolu’da Meyve ve Sebze Üretimi”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S.24, 2008.

SÜMER, Faruk, “Eski Türk Devletlerinde Ağa Unvanı”, **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 33, Ekim, (İstanbul, 1985).

TABAKOĞLU, Ahmet, “*Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomisi*”, **Türkler**, C.10, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 2002.

_____, “*Tanzimat Döneminde Anadolu*” **Toplu Makaleleri İktisat Tarihi**, (İstanbul, 2005).

TOPAL, Mehmet, ÇOLAK, Kamil, Osmanlı Devleti’nde Ahi Zaviyeleri, Editör; Güler Eren, **Osmanlı**, C.4, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 1999.

VARLIK, M. Çetin, “XVI. Yüzyılda Kütahya Sancağı’nda Yerleşme ve Vergi Nüfusu”, **Bellekten**, C: L II, Nisan S.202’den ayrı basım, 1998.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<http://www.e-tarih.org/sozluk.php?sd=sozlukdetay&id=335>, Erişim tarihi: 07.12.2012

KAYA, Kemal “19. Yüzyılda Anadolu’da İç Güvenlik Sorunları ve Voyvodalar”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/26/196.pdf>. Erişim tarihi :10.05.2013

KAYA, Kemal “*Tanzimat’tan Önce Belediye Hizmetleri ve Voyvodalar*”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/>. Erişim tarihi :10.05.2013.

ÖZ, Mehmet, KARASU, Abdullah, “Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi” <http://ziraat.harran.edu.tr/zirafakdergi/2010> , Erişim tarihi: 04.02.2013.

TAN, Şemsettin, “Susam Tarım”ı, <http://www.etae.gov.tr> , Erişim tarihi :07.02.2013.

ZEREN, M. Ebru, SAZAK, Gözde, “Osmanlı Minyatürlerinde Kasaplık”, **Acta Turcica** **çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi Online Thematic Journal Of Turkic Studies** “Kültürümüzde kasaplık”, Editörler: Emine Gürsoy Naskali, Hilal Oytun Altun, Yıl III, Sayı 2, Temmuz 2011, www.actaturcica.com, Erişim tarihi: 23.01.2013, 14:41.

TEZLER

KARABOĞA, Durmuş Volkan, “**Klasik Dönemde Osmanlı Devleti'nde Tarım**”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyol Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2010.

TÜRKYILMAZ, Şuayip, **Selendi (Manisa) İlçe Merkezinin Coğrafi Etüdü**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon, 2007.

YILMAZ, Fehmi , “Osmanlı İmparatorluğu'nda Tütün: Sosyal, Siyasî Ve Ekonomik Tahlili (1600-1883)”, (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarih Bilim Dalı , Doktora Tezi İstanbul, 2005).

GAZETE

T.C. Resmi Gazete , , “Yeniden (21) Kaza Kurulması Hakkında Kanun”, 10 Mart 1954, S.8654 Kanun no: 6324, Kabul Tarihi: 4.3.1954.

SÖZLÜKLER

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, (24. Baskı, Aydın kitapevi yayınları, Ankara, 2007).

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, (İstanbul, 2006)

YILMAZ, Fehmi, **Osmanlı Tarih Sözlüğü**, (İstanbul, 2010).

EKLER

Ek 1: Selendi İlçesi Genel Görünüm

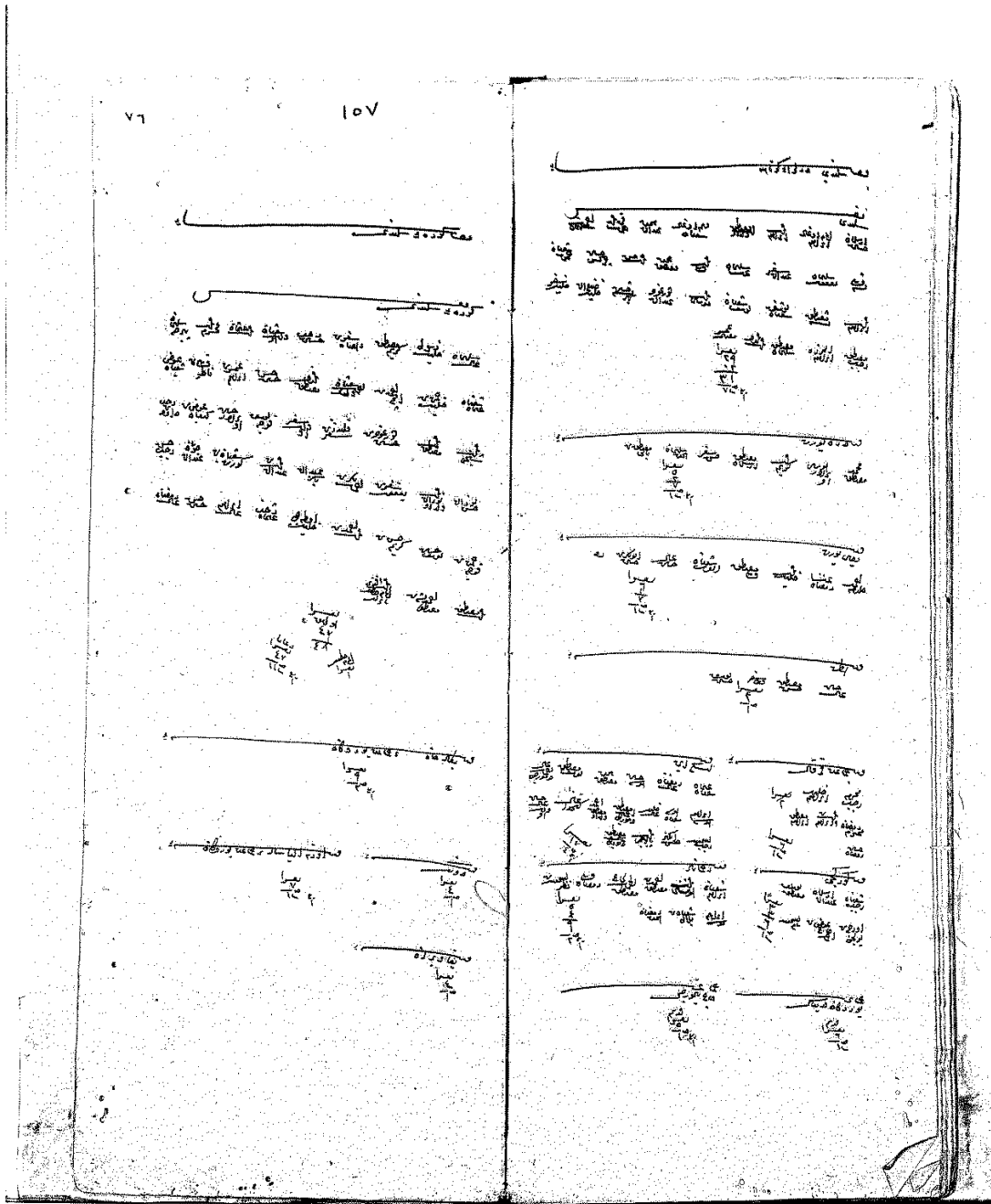

Ek 2: Selendi İlçesi Fotoğrafi

**Ek 3: Selendi
Değirmeni**

Ek 4: Selendi Avarız
Defteri

MAD.d 02498

Ek 5: Selendi Nüfus Defteri (01625) İlk Sayfası

Handwritten text in Ottoman script, organized into columns and rows. The text is written in black ink with red ink used for headings and decorative elements. The script is a cursive style typical of the period.

Handwritten text in Ottoman script, organized into columns and rows. The text is written in black ink with red ink used for headings and decorative elements. The script is a cursive style typical of the period.

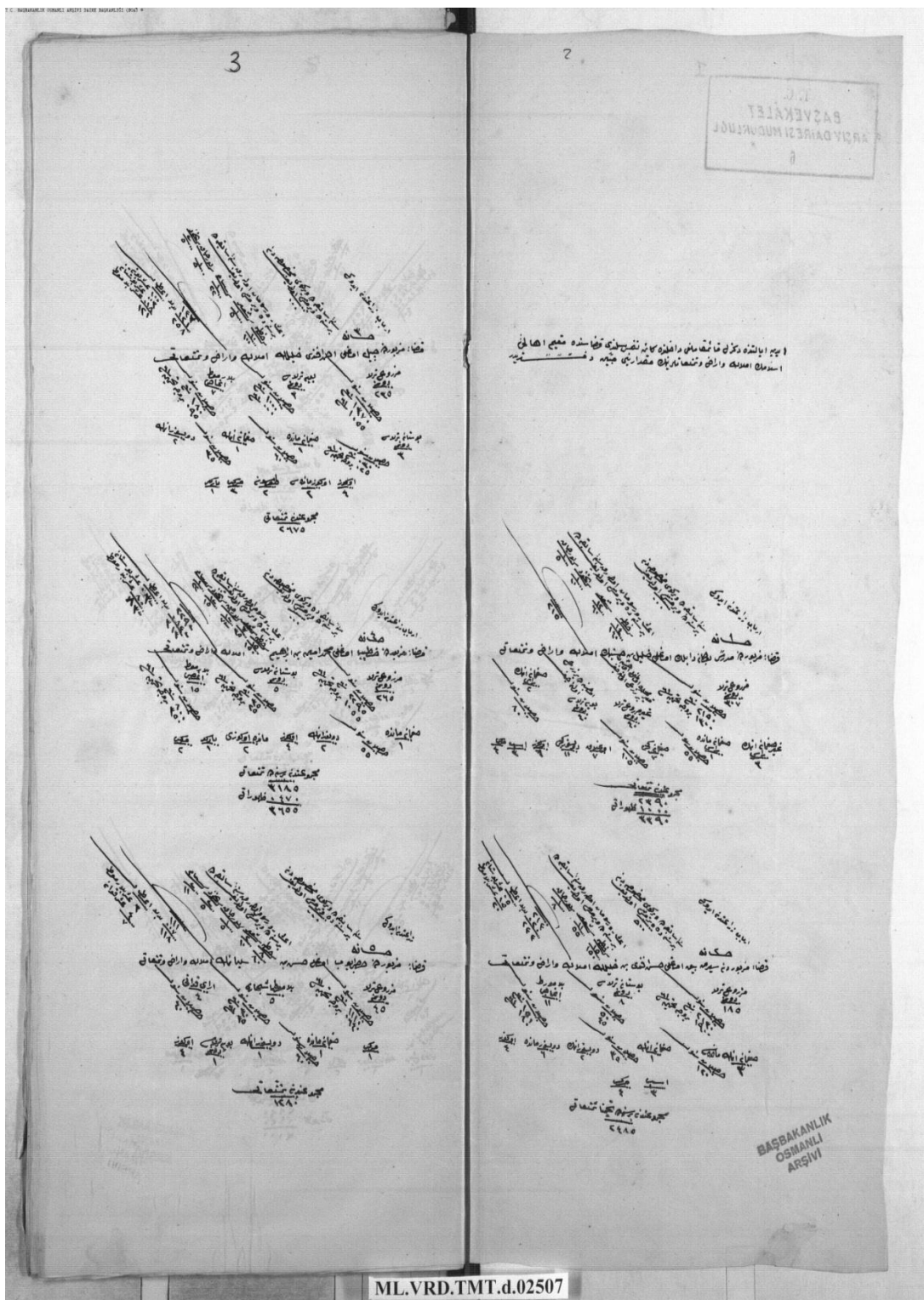
Ek 6: Selendi Nüfus Defteri (01625) İlk Sayfa Transkribi

SELENDİ KAZASI (1831) Nüfus								
Hane	Numara	Aile adı	Adı	Yaşı	Fiziki özelliği	Fevt	Aile bağı	
1	1	Çil Oğlu	Ahmed bin Halil	40	Kumral sakallı orta boylu		Halil'in oğlu	-
	2	Çil Oğlu	Mehmed Emin	2	-		Ahmed'in oğlu	
2	3	Çil Oğlu	Ali bin Halil	38	Köse sarı sakallı orta boylu		Halil'in oğlu	
3	4	Sırma bıyık zade	Hasan bin Halil	45	Kır sakallı kısa boylu esmerce		Halil'in oğlu	Muhtar-ı Kasaba
4	5	Hatip oğlu El-Hac	İbrahim bin Mehmed	45	Kır sakallı ortaca boylu şişmanca	Fi Gurre R. Sene 247	Mehmed'in oğlu	Hacı, Müderris-i Kasaba, Dersiam Müderrisi
	6	Mehmed Emin bin İbrahim	Mehmed Emin	19	Orta boylu şehlâ		Mehmed'in oğlu	
	7	Hacı Eyüb	Hacı İsmail bin Hüseyin	55	Ak sakallı uzun boylu		Hüseyin'in İsmail	Hacı
	8	Hacı Eyüb	Mehmed bin İsmail	6			İsmail'in oğlu	Seyyid
5	9	Hacı Eyüb	Hüseyin bin Süleyman	50	kır sakallı uzun boylu		Süleyman'ın oğlu	Seyyid
	10	Hacı Eyüb	Eyüb bin Hüseyin	18	ter bıyıklı uzun boylu		Hüseyin'in oğlu	Seyyid
6	11	Hacı Eyüb	Seyyid Hasan bin Süleyman	38	Kara sakallı orta boylu		Süleyman'ın oğlu	Seyyid
7	12	Gürelî Oğlu	Hafız Ahmed bin Musa	45	Kara sakallı orta boylu		Musa'nın oğlu	Hafız
8	13	Küçük Ağa Oğlu	Seyyid Ahmed bin Eyüb	40	Kır sakallı orta boylu		Eyüb'ün oğlu	Seyyid
9	14	Hacı Mestan Oğlu	Hasan bin Mustafa	40	Kara sakallı orta boylu		Mustafa'nın oğlu	
	15	Hacı Mestan Oğlu	Mustafa bin Hasan	12			Hasan'ın oğlu	
	16	Hacı Mestan Oğlu	Seyyid Mehmed bin Halil	13			Halil'in oğlu	
10	17	Dönbay Oğlu	Mehmed bin Süleyman	40	Köse kısa sakallı orta boylu		Süleyman'ın oğlu	

11	18	Hacı Eyüb Oğlu	Mustafa bin Mehmed	14	Uzun boylu		Mehmed'in oğlu	
	19		Mehmed bin Mehmed	9			Karındaşı	
12	20	Hacı Eyüb Oğlu	Osman bin İsmail	18	Ter bıyıklı orta boylu		İsmail'in oğlu	
13	21	Oruc Oğlu	Seyyid Mehmed bin Ali	48	Kısa sakallı orta boylu		Ali'nin oğlu	Seyyid
	22	Oruc Oğlu	İbrahim bin Ali	39	Kısa sakallı orta boylu		Karındaşı	
14	23	Oruc Oğlu	Seyyid Halil bin Ali	38	Kumral sakallı ortaca boylu		Ali'nin oğlu	Seyyid
	24	Oruc Oğlu	Seyyid Ali bin	6				
	25	Oruc Oğlu	Seyyid Osman bin Halil	64			Halil'in oğlu	Seyyid
15	26	Mestan Oğlu	Seyyid Hüseyin bin Halil	40	Kısa sakallı orta boylu		Halil'in oğlu	
	27	Mestan Oğlu	Seyyid Halil bin Hüseyin	41			Hüseyin'in oğlu	Seyyid
	28	Mestan Oğlu	Seyyid Mustafa bin Halil	28	...sakallı orta boylu		Halil'in oğlu	
16	29	Gürel Oğlu	Seyyid Hüseyin bin Mehmed	50	Kır sakallı orta boylu		Mehmed'in oğlu	
	30	Gürel Oğlu	Seyyid Osman bin Hüseyin	14	Uzun boylu		Hüseyin'in oğlu	
	31	Gürel Oğlu	Diğer oğlu Seyyid Mustafa bin Hüseyin	9			Hüseyin'in oğlu	
17	32	Baykat Oğlu	Seyyid İsmail bin İbrahim	40	Sarı sakallı uzun boylu		İbrahim'in oğlu	
	33	Baykat Oğlu	Seyyid Halil bin İsmail	5			İsmail'in oğlu	Seyyid
18	34	Koca Yük Oğlu	Seyyid Kör İbrahim bin Mustafa	50	Ak sakallı uzunca boylu		Mustafa'nın oğlu	Seyyid
19	35	Sustralı Oğlu	Ömer bin ...Mustafa	40	Kara sakallı orta boylu		Mustafa'nın oğlu	
	36	Sustralı Oğlu	Ali bin Ömer	2	————		Ömer'in oğlu	—
20	37	Kethüda Oğlu	Mustafa bin Osman	28	Sarı az sakallı orta boylu		Osman'nın oğlu	Seyyid
	38	Kethüda Oğlu	Halil bin Osman	14	Çil yüzlü orta boylu		Karındaşı	Seyyid
	39	Kethüda Oğlu	Mehmed bin Osman	12	—		Karındaşı	Seyyid

21	40	Hacılarlı Oğlu	Mehmed bin Ali	40	Kısa sakallı uzun boylu		Ali'nin oğlu	-
	41	Hacılarlı Oğlu	Ali bin Mehmed	11	-		Mehmed'in oğlu	-
	42	Hacılarlı Oğlu	İbrahim bin Mehmed	3	-		Mehmed'in oğlu	-
22	43		Mehmed bin Halil	65	Ak sakallı uzun boylu		Halil'in oğlu	-
	44		Ali bin Mehmed	38	Kısa sakallı ortacs boylu		Mehmed'in oğlu	-
	45		Halil bin Ali	17			Torunu	-
	46		Mustafa bin Ali	11	-		Karındaşı	-
23	47	Çam Oğlu	Hasan bin Hüseyin	28	Sarı az sakallı ortaca boylu		Hüseyin'in oğlu	
	48	Çam Oğlu	Hüseyin bin Hasan	2			Hasan'ın oğlu	Seyyid
24	49	Delice Kısa mehmed	Mustafa bin Ömer	6	-		Ömer'in oğlu	-
25	50	Halil Ağa Oğlu	El-Hac İsmail bin Hüseyin	65	Ak sakallı ortaca boylu		Hüseyin'in oğlu	Hacı
	51	Halil Ağa Oğlu	Ömer bin İsmail	40	Kısa sakallı uzun boylu		İsmail'in oğlu	-
	52	Halil Ağa Oğlu	Süleyman bin İsmail	38	Kumral sakallı ortaca boylu		İsmail'in oğlu	-
	53	Halil Ağa Oğlu	Mustafa bin Ömer	22	Ter bıyıklı kara sakallı		Torunu	-
	54	Halil Ağa Oğlu	Osman bin Süleyman	6	-		Diğer torunu	-
	55	Halil Ağa Oğlu	Halil bin Süleyman	2	-		Karındaşı	-
26	56	Kara Oğlu	Mustafa bin Mustafa	40	Kısa sakallı ortaca boylu		Mustafa'nın oğlu	-

Ek 7: Selendi Temettuât Defteri İlk Sayfası

Ek 8: Selendi Atik Esas Defteri

